

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่บกพร่องทางการเรียนรู้ โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพ อิเล็กทรอนิกส์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ตามหัวข้อและรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. เด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้นิทานประกอบภาพ
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. ความพึงพอใจ
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 67 มาตรฐาน ดังนี้

ภาษาไทย

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณ และสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษา ภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดี และวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ทำไมต้องเรียนภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรม การงาน และดำรงชีวิตร่วมกัน ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสาน ให้คงอยู่ คู่ชาติไทยตลอดไป

เรียนรู้อะไรในภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตรจริง

การอ่าน การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไป ปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

การเขียน การเขียนสะกดตามอักษรวิธี การเขียนสื่อสาร โดยใช้ถ้อยคำและรูปแบบต่าง ๆ ของการเขียน ซึ่งรวมถึงการเขียนเรียงความ ข้อความ รายงานชนิดต่าง ๆ การเขียนตามจินตนาการ วิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์

การฟัง การดู และการพูด การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

หลักการใช้ภาษาไทย ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่างๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

วรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิด คุณค่าของงานประพันธ์ และความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจบทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกรักใคร่ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีต และความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

อ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง ข้อความ เรื่องสั้น ๆ และบทร้อยกรองง่าย ๆ ได้ถูกต้องคล่องแคล่ว เข้าใจความหมายของคำและข้อความที่อ่าน ตั้งคำถามเชิงเหตุผล ลำดับเหตุการณ์ คาดคะเนเหตุการณ์ สรุปความรู้ข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน ปฏิบัติตามคำสั่ง คำอธิบาย จากเรื่องที่อ่านได้ เข้าใจความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่ และแผนภูมิ อ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ และมีมารยาทในการอ่าน

มีทักษะในการคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด เขียนบรรยาย บันทึกประจำวัน เขียนจดหมายลาครู เขียนเรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์ เขียนเรื่องตามจินตนาการและมีมารยาทในการเขียน

เล่ารายละเอียดและบอกสาระสำคัญ ตั้งคำถาม ตอบคำถาม รวมทั้งพูดแสดง ความคิดความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู พูดสื่อสารเล่าประสบการณ์และพูดแนะนำ หรือ พูดเชิญชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม และมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด

สะกดคำและเข้าใจความหมายของคำ ความแตกต่างของคำและพยางค์ หน้าที่ของคำ ในประโยค มีทักษะการใช้พจนานุกรมในการค้นหาความหมายของคำ แต่ง ประโยคง่าย ๆ แต่งคำคล้องจอง แต่งคำขวัญ และเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาถิ่นได้ เหมาะสมกับกาลเทศะ

เข้าใจและสามารถสรุปข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน แสดงความคิดเห็นจากวรรณคดีที่อ่าน รู้จักเพลงพื้นบ้าน เพลง กล่อมเด็ก ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น ร้องบทร้องเล่นสำหรับเด็กในท้องถิ่น ท่องจำบทอาขยานและบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจได้

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะ ได้ถูกต้อง อธิบายความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยของคำ ประโยค ข้อความ ส่วนวนโวหาร จากเรื่องที่อ่าน เข้าใจคำแนะนำ คำอธิบายในคู่มือต่าง ๆ แยกแยะข้อคิดเห็นและข้อเท็จจริง รวมทั้งจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านและนำความรู้ความคิดจากเรื่องที่อ่านไปตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้มีมารยาทและมีนิสัยรักการอ่าน และเห็นคุณค่าสิ่งที่อ่าน

มีทักษะในการคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัดและครึ่งบรรทัด เขียนสะกดคำ แต่งประโยคและเขียนข้อความ ตลอดจนเขียนสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำชัดเจนเหมาะสม ใช้ แผนภาพ โครงเรื่องและแผนภาพความคิด เพื่อพัฒนางานเขียน เขียนเรียงความย่อความ จดหมายส่วนตัว กรอกแบบรายการต่าง ๆ เขียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น เขียนเรื่องตามจินตนาการอย่างสร้างสรรค์ และมีมารยาทในการเขียน

พูดแสดงความรู้ ความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู เล่าเรื่องย่อหรือสรุปจาก เรื่องที่ฟังและดู ตั้งคำถาม ตอบคำถามจากเรื่องที่ฟังและดู รวมทั้งประเมินความน่าเชื่อถือจากการฟังและดูโฆษณาอย่างมีเหตุผล พูดตามลำดับขั้นตอนเรื่องต่าง ๆ อย่างชัดเจน พูดยาวาน หรือประเด็นสั้นคว่ำจากการฟัง การดู การสนทนา และพูดโน้มน้าวได้อย่างมีเหตุผล และมีมารยาทในการดูและพูด

สะกดคำและเข้าใจความหมายของคำ ส่วนวน คำพังเพยและสุภาษิต รู้และเข้าใจ ชนิดและหน้าที่ของคำในประโยค ชนิดของประโยค และคำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

ใช้คำราชาศัพท์และคำสุภาพได้อย่างเหมาะสม แต่งประโยค แต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่
กลอนสุภาพ และกาพย์ยานี 11

เข้าใจและเห็นคุณค่าวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน เล่านิทานพื้นบ้าน ร้อง
เพลงพื้นบ้านของท้องถิ่น นำข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และท่องจำ
บทอาขยานตามที่กำหนดได้

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะได้ถูกต้อง
เข้าใจความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย จับใจความสำคัญและรายละเอียดของสิ่งที่
อ่าน แสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และเขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด
ย่อความ เขียนรายงานจากสิ่งที่อ่านได้ วิเคราะห์ วิจารณ์ อย่างมีเหตุผล ลำดับความอย่างมี
ขั้นตอนและความเป็นไปได้ของเรื่องที่อ่าน รวมทั้งประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้
สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน

เขียนสื่อสารด้วยลายมือที่อ่านง่ายชัดเจน ใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องเหมาะสมตาม
ระดับภาษาเขียนคำขวัญ คำคม คำอวยพรในโอกาสต่าง ๆ โฆษณา คติพจน์ สุนทรพจน์
ชีวประวัติ อัตชีวประวัติและประสบการณ์ต่าง ๆ เขียนย่อความ จดหมายกิจธุระ แบบกรอก
สมัครงาน เขียนวิเคราะห์ วิจารณ์ และแสดงความรู้ความคิดหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล
ตลอดจนเขียนรายงานการศึกษาค้นคว้าและเขียนโครงการ

พูดแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินสิ่งที่ได้จากการฟังและดู นำ
ข้อคิดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน พูดรายงานเรื่องหรือประเด็นที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า
อย่างเป็นระบบมีศิลปะในการพูด พูดในโอกาสต่าง ๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และพูดโน้มน้าว
อย่างมีเหตุผลน่าเชื่อถือ รวมทั้งมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด

เข้าใจและใช้คำราชาศัพท์ คำบาลีสันสกฤต คำภาษาต่างประเทศอื่นๆ คำทับ
ศัพท์ และศัพท์บัญญัติในภาษาไทย วิเคราะห์ความแตกต่างในภาษาพูด ภาษาเขียน โครงสร้าง
ของประโยครวม ประโยคซ้อน ลักษณะภาษาที่เป็นทางการ กึ่งทางการและไม่เป็นทางการ และ
แต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพ กาพย์ และโคลงสี่สุภาพ

สรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน วิเคราะห์ตัวละครสำคัญ วิถีชีวิต
ไทย และคุณค่าที่ได้รับจากวรรณคดีวรรณกรรมและบทอาขยาน พร้อมทั้งสรุปความรู้ข้อคิด
เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

เด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้

เด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Learning Disabilities ใช้ชื่อย่อว่า LD เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทหนึ่ง การศึกษานิยาม แนวคิด เอกสาร วารสาร บทความ งานวิจัยจากนักการศึกษา หลายท่าน ได้กล่าวถึง ความหมายของนักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ความหมายของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้

สำนักงานการศึกษาของสหรัฐอเมริกา U.S.Office of Education (1977 : 79 ; อ้างถึงใน พดุง อารยะวิญญู, 2544) ได้ให้นิยามของความบกพร่องทางการเรียนรู้ว่า “ความบกพร่องทางการเรียนรู้” หมายถึง ความผิดปกติของกระบวนการทางจิตวิทยา (Psychological process) อย่างหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ภาษา การพูด หรือการเขียน ทำให้บุคคลที่มีความผิดปกติดังกล่าวด้อยความสามารถในการฟัง การคิด การพูด การอ่าน การเขียน หรือการคำนวณทางคณิตศาสตร์ คำนี้ มีความหมายรวมไปถึงความบกพร่องทางการเรียนรู้ การได้รับบาดเจ็บทางสมองความบกพร่องในการฟังและพูด (Aphasia) ความบกพร่องทางการอ่าน (Dyslexia) ด้วยแต่ไม่ครอบคลุมไปถึงเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ อันเนื่องมาจากความบกพร่องทางสายตา ความบกพร่องทางการได้ยิน ความบกพร่องทางร่างกาย ความบกพร่องทางสติปัญญา การด้อยโอกาสทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

ศรียา นิยมธรรม (2537 : 125) ได้ให้ความหมายของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ไว้ว่าเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disabled Children) หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติอย่างใด อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างของกระบวนการพื้นฐานทางจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับความเข้าใจการใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียน ซึ่งความผิดปกตินี้อาจเห็นได้ในลักษณะของการมีปัญหาในการรับฟัง การคิด การพูด การอ่าน การเขียน การสะกดคำ หรือการคำนวณ ตลอดจนการรับรู้ อันเป็นผลจากความผิดปกติของสมองแต่ไม่รวมถึงเด็กที่มีปัญหาอันเนื่องมาจากการมองไม่เห็น ปัญญาอ่อน การได้ยิน การเคลื่อนไหวไม่ปกติเนื่องจากร่างกายพิการ มีอารมณ์แปรปรวน หรือเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 76) ได้ให้ความหมายของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ไว้ว่า เด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องในกระบวนการทางจิตวิทยา ทำให้เด็กมีปัญหาทางการใช้ภาษาทั้งในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การสะกดคำหรือมีปัญหาในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ปัญหาดังกล่าวมิได้มีสาเหตุมาจาก

ความบกพร่องทางร่างกาย แขน ขา ลำตัว สายตา การได้ยิน ระดับสติปัญญา อารมณ์ สภาพจิตเวช และสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก

เบญจพร ปัญญา (2543 : 155) ได้ให้ความหมายของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ไว้ว่า เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้หรือมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disabilities, LD) เป็นความบกพร่องในกระบวนการเรียนรู้ที่แสดงออกมาในรูปปัญหาการอ่าน การเขียน การสะกดคำ การคำนวณและเหตุผลเชิงคณิตศาสตร์ เกิดจากการทำงานผิดปกติของสมอง ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าที่จะเป็น โดยพิจารณาจากผลการเรียนเปรียบเทียบกับระดับเชาวน์ปัญญา

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2543 : 98) กล่าวถึงกฎหมายว่าด้วยการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่อง (Individuals with Disabilities Education Act-IDEA) ซึ่งเป็นกฎหมายสาธารณะที่เรียกว่า Public Law 101-476 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเดิมคือ กฎหมาย Public Law 84-142 ได้ให้คำจำกัดความของความบกพร่องทางการเรียนรู้หรือแอลดี (Learning Disabilities, LD) ไว้ว่า ความบกพร่องในกระบวนการทางจิตวิทยาขั้นพื้นฐานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่านั้น ที่เกี่ยวข้องกับ การทำความเข้าใจภาษา หรือเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา ไม่ว่าจะ เป็น ภาษาพูดหรือภาษาเขียน ซึ่งอาจแสดงออกมาทางความสามารถที่ไม่สมบูรณ์ในการฟัง การคิด การอ่าน การเขียน การสะกดคำ หรือการคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์ นอกจากนี้การจำกัดความยังได้ระบุต่อไปว่า ความบกพร่องทางการเรียนรู้นั้นยังครอบคลุมสภาพต่าง ๆ เช่น ความบกพร่องในการรับรู้ ภาวะที่สมองถูกกระทบกระเทือนเพียงเล็กน้อย ภาวะความบกพร่องในการอ่าน และความบกพร่องในการเข้าใจ

อัญชลี สารรัตน์ (2550 : 114) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับคำที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ไว้ว่า LD ย่อมาจากคำภาษาอังกฤษหลายคำ เช่น Learning Disabilities, Learning Disorder, Learning Difficulties ซึ่งทั้งสามคำนี้ จะมีความหมายแตกต่างกัน จึงทำให้คำภาษาไทยที่ใช้เรียกมีความแตกต่างกันไปด้วย แต่ก็มี ความใกล้เคียงกันจนทำให้มีการใช้ปะปนกันดังนี้

Learning Disabilities ภาษาไทยเท่าที่พบมีใช้กันอยู่สองคำคือ บกพร่องทางการเรียนรู้และ มีปัญหาทางการเรียนรู้ โดยคำว่าปัญหาทางการเรียนรู้ กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อปี พ.ศ. 2542 ให้เป็นความพิการประเภทหนึ่งใน 9 ประเภท และในหนังสือของ ผดุง อารยะวิญญู (2545 : 89) อีกหลายเล่มที่เกี่ยวกับ Learning Disabilities แต่คำว่าบกพร่องทางการเรียนรู้พบในวิทยานิพนธ์ของหลายสถาบัน

Learning Disorder ภาษาไทย พบจากหนังสือของหน่วยสุขภาพจิต โรงเรียน โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์ กรมสุขภาพจิต ใช้คำว่าบกพร่องของทักษะในการเรียน

Learning Difficulties ภาษาไทย พบจากหนังสือของ ผดุง อารยะวิญญู (2546 : 48) ใช้คำว่า เด็กเรียนยาก ซึ่งหมายถึงเด็กที่เรียนหนังสือลำบากทุกประเภทที่รวมทั้งเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้/ปัญหาทางการเรียนรู้ (Learning Disabilities) หนังสือของ ศรียานิยมธรรม (2540 : 46) ใช้คำว่าปัญหายุ่งยากในการเรียนรู้ ดังนั้น เด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้/ปัญหาทางการเรียนรู้ (Learning Disabilities) จึงเป็นกลุ่มย่อยของเด็กที่เรียนยาก (Learning Difficulties)

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า เด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางกระบวนการจิตวิทยา ซึ่งทำให้เด็กมีปัญหาในด้านทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนและการคิดคำนวณ มีความผิดปกติทางสมองซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ของเด็ก ซึ่งปัญหาดังกล่าวไม่ได้มีสาเหตุมาจากความบกพร่องทางด้านร่างกาย การมองเห็น การได้ยิน ความบกพร่องทางด้านสติปัญญา อารมณ์และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเด็ก

2. สาเหตุของความบกพร่องทางการเรียนรู้

นักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ มีปัญหาในด้าน การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการเรียนคณิตศาสตร์แต่นักเรียน บางคนอาจมีปัญหาทางพฤติกรรมด้วย เช่น การมีสมาธิสั้น มีความบกพร่องทางการรับรู้และความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ดังนั้นเราควรศึกษาหาสาเหตุจากการศึกษาค้นคว้าได้มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงสาเหตุของนักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

ผดุง อารยะวิญญู (2544 : 89) กล่าวว่าไว้ว่า ความบกพร่องทางการเรียนรู้ ก่อให้เกิดปัญหาในการเรียนเนื่องจากเด็กไม่สามารถเรียนได้ดีเท่ากับเด็กปกติทั่วไปการค้นหาคความบกพร่องของเด็กส่วนมากเป็นหน้าที่ของบุคลากรทางสาธารณสุขบุคลากรทางการศึกษาอาจจำเป็นต้องรับรู้ไว้เพื่อจะได้หาทางการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับปัญหาของเด็กต่อไปสาเหตุของความบกพร่องนี้อาจจำแนกได้ดังนี้

1. การได้รับบาดเจ็บทางสมอง

บุคลากรทางการแพทย์ที่ศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ในหลายประเทศมีความเชื่อว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กเหล่านี้ไม่สามารถเรียนได้ดีนั้นเนื่องจากการได้รับบาดเจ็บทางสมอง (Brain damage) อาจจะเป็นการได้รับบาดเจ็บตอนคลอด ระหว่าง

คลอด หรือหลังคลอดก็ได้ การบาดเจ็บนี้ทำให้ระบบประสาทส่วนกลางไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ อย่างไรก็ตามการได้รับบาดเจ็บอาจไม่รุนแรงนัก (Minimal Brain Dysfunction) สมองและระบบประสาทส่วนกลางยังทำงานได้ดีเป็นส่วนมาก มีบางส่วนเท่านั้นที่บกพร่องไปบ้างทำให้เด็กที่มีปัญหาในการรับรู้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของเด็ก แต่ปัญหานี้ยังไม่เป็นที่ยอมรับทั้งหมดเพราะเด็กบางรายอาจเป็นกรณียกเว้นได้

2. พันธุกรรม

งานวิจัยเป็นจำนวนมากระบุตรงกันว่าความบกพร่องทางการเรียนรู้บางอย่างสามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ ดังจะเห็นได้ทางการศึกษาเป็นรายกรณีพบว่า เด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้บางคนอาจมีพี่น้องที่เกิดจากท้องเดียวกันมีปัญหาทางการเรียนรู้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในทางอ่าน การเขียนและการเข้าใจ มีการรายงานที่น่าเชื่อถือได้ว่า เด็กฝาแฝดที่เกิดจากไข่ใบเดียวกัน (Identical Twin) เมื่อพบว่าฝาแฝดคนหนึ่งมีปัญหาในการอ่าน ฝาแฝดอีกคนหนึ่งมักมีปัญหาในการอ่านด้วย แต่ปัญหานี้ไม่พบบ่อยนักสำหรับฝาแฝดที่มาจากไข่คนละใบ (Fraternal Twins) จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าปัญหาทางการเรียนรู้อาจสืบทอดทางพันธุกรรมได้

3. สิ่งแวดล้อม

สาเหตุทางสภาพแวดล้อมในที่นี้หมายถึงสาเหตุอื่นๆที่ไม่ใช่การได้รับบาดเจ็บทางสมองและพันธุกรรม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับเด็กภายหลังการคลอด เมื่อเด็กเติบโตขึ้นมาในสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการเลี้ยง เช่นการที่เด็กมีพัฒนาการร่างกายนช้า ด้วยสาเหตุบางประการ การที่ร่างกายได้รับสารบางประการอันเนื่องจากสภาพมลพิษในสิ่งแวดล้อม การขาดสารอาหารในวัยทารกและในวัยเด็ก การสอนที่ไม่มีประสิทธิภาพของครูตลอดจนการขาดโอกาสในการศึกษาเป็นต้น แม้ว่าองค์ประกอบทางสภาพแวดล้อมเหล่านี้จะไม่ใช่สาเหตุที่ก่อให้เกิดความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยตรง แต่องค์ประกอบเหล่านี้ก็อาจทำให้สภาพทางการเรียนรู้ของเด็กมีความบกพร่องมากขึ้น

เบญจพร ปัญญาขง (2543 : 116) กล่าวไว้ว่า ความบกพร่องทางการเรียนรู้อาจจะมีส่วนมาจากสมองทำงานผิดปกติ โดยมีรายงานการวิจัยสนับสนุนดังนี้

1. พยาธิสภาพของสมอง การศึกษาของเด็กที่มีแผลทางสมอง เช่น คลอดก่อนกำหนดตัวเหลืองหลังคลอด ฯลฯ แต่มีสติปัญญาปกติ พบว่ามีปัญหาการอ่านร่วมด้วย

2. ความผิดปกติของสมองซีกซ้าย โดยปกติสมองซีกซ้ายจะควบคุมการแสดงออกทางภาษา และสมองซีกซ้ายจะมีขนาดโตกว่าซีกขวา แต่เด็ก LD สมองซีกซ้ายและซีกขวามีขนาดเท่ากันและมีความผิดปกติอื่น ๆ ที่สมองซีกซ้ายด้วย
3. ความผิดปกติของคลื่นสมอง เด็ก LD มีคลื่นอัลฟาที่สมองซีกซ้ายมากกว่าเด็กปกติ
4. พันธุกรรม เด็กที่มีปัญหาทางการอ่านบางรายมีความผิดปกติของ โคล โม โซม คู่ที่ 15 และสมาชิกของครอบครัวเป็น LD โดยที่พ่อแม่มักเล่าว่าตอนเด็ก ๆ ตนเคยมีลักษณะคล้ายกัน
5. พัฒนาการล่าช้า เดิมเชื่อว่าเด็ก LD มีผลต่อการพัฒนาล่าช้าแต่ปัจจุบันไม่เชื่อเช่นนั้นเพราะเมื่อโตขึ้นเด็กไม่ได้หายจากโรคนี

ชมพูนุช สุขหวานและคณะนิสิตปริญญาเอกการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร รุ่น 14 (2544 : 114) กล่าวไว้ว่า สาเหตุของเด็กนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านสมองเน้นว่าไม่มีใครทราบสาเหตุของความบกพร่องทางการเรียนรู้จึง ไม่มีใครช่วยพ่อแม่ในการมองย้อนเพื่อค้นหาเหตุผลที่เป็นไปได้เนื่องจากมีเหตุที่เป็นไปได้มากมายที่ทำให้เกิดความบกพร่อง อย่างไรก็ตาม นักวิทยาศาสตร์มีความต้องการอย่างมากในการศึกษาเหตุผลเพื่อหาวิธีการป้องกันความบกพร่องทางการเรียนรู้ ครั้งหนึ่งนักวิทยาศาสตร์คิดว่าความมีปัญหาทางการเรียนรู้ทุกอย่างมีสาเหตุจากปัญหาประสาทอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่งานวิจัยซึ่งสนับสนุนโดย NIMH (National Institute of Mental Health) ช่วยทำให้เห็นว่าสาเหตุมีได้หลากหลายและมีความซับซ้อนปรากฏการณ์ใหม่ ๆ คล้ายจะแสดงให้เห็นว่าความบกพร่องทางการเรียนรู้ไม่ได้เกิดที่บริเวณที่เจาะจงเพียงแห่งเดียวของสมองแต่มาจากความยุ่งยากในการถ่ายทอดข้อมูลไปพร้อม ๆ กันจากหลาย ๆ บริเวณของสมอง ปัจจุบันทฤษฎีที่น่าหวั่นคือ ความบกพร่องทางการเรียนรู้เกิดจากการรบกวนบางส่วนของโครงสร้างและหน้าที่ของสมอง นักวิทยาศาสตร์บางคนเชื่อว่าในหลายกรณีการรบกวนนั้นเริ่มขึ้นก่อนการคลอด ความผิดพลาดในการพัฒนาสมองของทารกในครรภ์ ตลอดจนการตั้งครรภ์การพัฒนาของสมองจะเป็นจุดอ่อนที่หยุดชะงักได้ถ้าการชะงักเกิดขึ้นในช่วงแรก ๆ ตัวอ่อนอาจตายหรือทารกอาจคลอดออกมาโดยที่ความบกพร่องขยายกว้างขึ้นและเป็นไปได้ที่สมองจะพิการ ถ้าการชะงักขึ้นภายหลังเมื่อเซลล์กำลังพัฒนาและเคลื่อนย้ายสู่ตำแหน่งที่ถูกต้อง จะทำให้เกิดความผิดพลาดในส่วนของเซลล์ตำแหน่งหรือการเชื่อมโยงเซลล์ ซึ่งนักวิทยาศาสตร์บางคนเชื่อว่าความผิดพลาดนี้แสดงให้เห็นภายหลังในด้านความผิดปกติทางการเรียนรู้ ปัจจัยอื่นกระทบต่อการพัฒนาของสมอง

1. ปัจจัยทางพันธุกรรม จากความจริงที่ว่าความบกพร่องทางการเรียนรู้มักจะมีเกิดขึ้นในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นการเชื่อมโยงทางพันธุกรรม ซึ่งความผิดปกติทางการเรียนรู้ของพ่อแม่ก่อนข้างมีรูปแบบแตกต่างกับลูก สิ่งที่น่าทึ่งคือสมมติว่าพ่อแม่มีความผิดปกติอย่างชัดเจนนัก สามารถนำไปสู่ความบกพร่องทางการเรียนรู้ มีการอธิบายหลากหลายว่าทำไมความบกพร่องทางการเรียนรู้ถึงถ่ายทอดในครอบครัวความยุ่งยากทางการเรียนรู้บางอย่างอาจเกิดจากสิ่งแวดล้อมในครอบครัว เช่น หากพ่อแม่มีความผิดปกติในการใช้ภาษาที่ทำให้พูดคุยกับลูกน้อย หรือใช้ภาษาที่บกพร่องกรณีนี้ลูกจะขาดแบบแผนที่ดีในด้านพัฒนาการทางภาษา
2. ปัจจัยจากยาสูบ แอลกอฮอล์และการใช้สารเสพติดอื่น ๆ สารเสพติดหลายอย่างถ่ายทอดโดยตรงจากแม่สู่ตัวอ่อนในครรภ์ งานวิจัยแสดงให้เห็นว่าแม่ที่สูบบุหรี่ ดื่มแอลกอฮอล์หรือเสพยาเสพติดอื่น ๆ ระหว่างตั้งครรภ์จะส่งผลกระทบต่อทารกที่ไม่ได้คลอดออกมา นักวิทยาศาสตร์พบว่า แม่ที่สูบบุหรี่ ดื่มแอลกอฮอล์ระหว่างตั้งครรภ์มักจะทำให้กำเนิดลูกตัวเล็กซึ่งเด็กเกิดใหม่ที่ตัวเล็กมักเสี่ยงต่อปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งความผิดปกติทางการเรียนรู้ ความสนใจ ความจำและการแก้ปัญหาสารเสพติด เช่น โคเคน โดยเฉพาะที่อยู่ในครรภ์ ซึ่งรู้จักในชื่อ Crack ดูเหมือนกระทบต่อการพัฒนาตัวรับรู้ออกของสมอง ซึ่งส่วนเซลล์สมองนี้ช่วยการเคลื่อนที่ของสัญญาณที่เข้ามาจากผิวหนัง ตา และหูและช่วยในการตอบสนองทางกายภาพต่อสิ่งแวดล้อม นักวิจัยบางคนเชื่อว่า ความบกพร่องทางการเรียนรู้ เช่น ADHD จะสัมพันธ์กับตัวรับรู้ออกที่ผิดปกติ งานวิจัยในปัจจุบันชี้ว่าสารเสพติดเป็นเหตุที่เป็นไปได้ของความเสียหายของตัวรับรู้ออก
3. ปัญหาาระหว่างตั้งครรภ์หรือระหว่างคลอด บางกรณีระบบภูมิคุ้มกันของแม่มีปฏิกิริยาเกิดการติดเชื้อ ซึ่งส่งผลกระทบต่อตัวอ่อนในครรภ์ การชะงักชนิดนี้ดูเหมือนเป็นเหตุให้การสร้างเซลล์สมองใหญ่อยู่ในส่วนของสมองที่ผิดปกติ หรือในระหว่างการคลอดตัวอ่อนมีการขาดออกซิเจนด้วยเหตุบางอย่าง สารพิษในสิ่งแวดล้อมของเด็ก เซลล์สมองและโครงข่ายประสาทยังคงมีการสร้างต่อหลังจากเด็กคลอดออกมา จึงยังคงเป็นจุดอ่อนที่จะหยุดชะงักได้ นักวิจัยได้ค้นหาสารพิษสิ่งแวดล้อมที่อาจนำไปสู่ความเป็นปัญหาทางการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปได้จากการหยุดชะงักการพัฒนาสมองในเด็กแรกเกิดและทารก ซึ่งมืออยู่ในสภาพแวดล้อมกลายเป็นจุดสนใจอันดับต้นในการวิจัยด้านประสาท แคลเซียมใช้ในการทำงานหลักสามารถปนเปื้อนในดิน ดังนั้น จึงเข้าสู่อาหารที่เรากินได้ ตะกั่วซึ่งครั้งหนึ่งมีอยู่ในสีและแก๊สโซลีนยังคงมีอยู่บ้างในท่อน้ำ การศึกษาจากสัตว์ที่สนับสนุน โดยสถาบันสุขภาพแห่งชาติได้แสดงการเชื่อมโยงระหว่างการกระจายของตะกั่วกับความยุ่งยากทางการเรียนรู้ในการศึกษาครั้งนี้หนูที่ได้รับตะกั่วมีการเปลี่ยนแปลงกลไกสมองทำให้ความสามารถทางการเรียนรู้ช้าลง ยิ่งไป

กว่านั้นคือสถานการณ์ที่เพิ่มขึ้นของปัญหาการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในเด็กที่เป็นมะเร็ง ซึ่งได้รับการรักษาโดยวิธีการบำบัดด้วยเคมีหรือการฉายรังสีตั้งแต่อายุน้อย ๆ

ผดุง อารยะวิญญู (2546 : 89) กล่าวไว้ว่า สาเหตุของความบกพร่องทางการเรียนรู้ไม่เป็นที่ทราบอย่างชัดเจน นักวิทยาศาสตร์กำลังค้นหาสาเหตุอยู่แต่งานวิจัยในอดีตพอจะสรุปให้เป็นแนวทางได้ว่าความบกพร่องอาจมาจากสาเหตุต่อไปนี้

1. การบาดเจ็บ เด็กอาจได้รับบาดเจ็บก่อนคลอดหรือระหว่างคลอดก็ได้ เช่น การเสียเลือดมากระหว่างคลอด การขาดออกซิเจนซึ่งจะทำให้เซลล์สมองกระทบกระเทือนและส่งผลต่อความบกพร่องทางการเรียนรู้

2. พันธุกรรม ความบกพร่องทางการเรียนรู้อาจมีสาเหตุมาจากพันธุกรรมได้ ดังจะเห็นได้จากบางครอบครัวที่มีเด็กมีปัญหาหากสืบดูให้ดี อาจพบว่า สมาชิกในครอบครัวหรือญาติพี่น้องซึ่งอาจเป็นฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชาย มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในลักษณะคล้ายคลึงกัน

3. สารพิษ ที่พบมากได้แก่ตะกั่ว เมื่อเด็กรับประทานอาหาร ดื่มน้ำ ที่มีสารตะกั่วเจือปนอยู่สีทาบานเก่า ๆ ไอเสียจากรถยนต์ ท่อน้ำประปาเก่า ๆ ที่เป็นสนิมล้วนมีสารตะกั่วเจือปนอยู่ทั้งสิ้น เมื่อสารตะกั่วเข้าสู่ร่างกายเด็กสารจะไปทำลายเซลล์สมองบางส่วนทำให้เกิดความบกพร่องทางการเรียนรู้

4. อุบัติเหตุ บุคคลที่ได้รับความกระทบกระเทือนที่สมองอย่างรุนแรงเมื่อได้รับอุบัติเหตุไม่ว่าจะเป็นการล้มหัวฟาดพื้น อุบัติเหตุบนท้องถนน หรือสิ่งอื่นที่มากระทบศีรษะอย่างรุนแรงอาจทำให้สมองได้รับบาดเจ็บ ซึ่งจะนำไปสู่ความบกพร่องทางการเรียนรู้

อัญชลี สารรัตน์ (2550 : 97) กล่าวไว้ว่าสาเหตุของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ยังคลุมเครือบางทฤษฎีเสนอหรือตั้งสมมติฐานว่าเกิดจาก โภชนาการ แสงไฟจากหลอดไฟ Fluorescent หรือการพัฒนาที่ไม่เป็นไปตามลำดับ เช่น เดินได้ก่อนคลาน และปีจ้ยจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ แต่เด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้บางคนก็พบว่าเกิดจากสมองส่วนกลางถูกทำลาย โดยได้รับอุบัติเหตุหรือขาดออกซิเจนระหว่างคลอด ที่ทำให้สมองที่ใช้ในการเรียนรู้ บกพร่อง ทางการแพทย์เรียกอาการที่เกิดจากสมองส่วนกลางถูกทำลายว่า ดิสเล็กเซีย นักการศึกษาไม่เห็นด้วยกับการที่ว่าเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้เกิดจากสมองถูกทำลาย เพราะจะทำให้เกิดผลน้อยต่อการหาวิธีฟื้นฟูช่วยเหลือให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ตลอดจนความเชื่อเช่นนี้ทำให้ ครู ผู้ปกครองตั้งเป้าหมายให้เด็กต่ำจึงไม่พยายามที่จะทำให้เกิดเป้าหมาย เด็กจึงไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพไปสู่จุดสูงสุด นักการศึกษาจึงปฏิเสธที่จะระบุว่าเด็กที่บกพร่อง

ทางการเรียนรู้ เกิดจากสมองถูกทำลาย หลายปีที่ผ่านมาหลายทฤษฎีได้นำหลักการของ พันธุกรรมมาใช้ในการ อธิบาย ซึ่งทำให้สาเหตุของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ชัดเจน เช่น ความสามารถในการอ่าน พบว่าเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของยีนส์ผิดปกติ จึงส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ รับเสียงและภาพ นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์อย่างสูงระหว่างเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ กับความยากจนการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ขาดแคลน ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสาธารณสุขเป็น ปัจจัยที่เสี่ยงของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้

จากสาเหตุดังกล่าวสรุปได้ว่า ความบกพร่องทางการเรียนรู้มีสาเหตุมาจากการ ได้รับ บาดเจ็บทางสมองก่อนคลอด ระหว่างคลอด และหลังคลอดซึ่งจะเกิดความคิดปกติของสมองซีก ซ้ายที่ควบคุมการแสดงออกทางด้านภาษา พันธุกรรมและสภาพแวดล้อมที่ทำให้สภาพความ บกพร่องมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น

3. ลักษณะของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของนักเรียนที่บกพร่องทางการ เรียนรู้ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของนักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

ศรียา นิยมธรรม (2541 : 28) ได้จัดกลุ่มลักษณะรวมๆ ของปัญหาทางการเรียนรู้ ไว้ 4 ด้านใหญ่ดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัยหรือการคิด เช่น การคิดและการแก้ปัญหา
2. ด้านภาษา ได้แก่ การพูด การฟัง การเขียน การอ่าน
3. ด้านกลไกการเคลื่อนไหว เช่น การประสานงานกันของอวัยวะต่าง ๆ ใน ร่างกาย
4. ด้านสังคม ความสัมพันธ์กับเพื่อนๆ

ผดุง อารยะวิญญู (2544 : 115) กล่าวว่า เด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ อาจมี ลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความบกพร่องทางการพูด
2. มีความบกพร่องทางการสื่อสาร
3. มีปัญหาในการเรียนวิชาทักษะ
4. มีปัญหาในการสร้างแนวความคิดรวบยอด
5. การทดสอบผลการเรียนให้ผลไม่แน่นอน
6. มีความบกพร่องทางการรับรู้

7. มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว
8. มีอารมณ์ไม่คงที่บางครั้งระเบิดอารมณ์ใส่ผู้อื่น ความผิดหวังเล็ก ๆ น้อย ๆ

อาจทำให้เสียอารมณ์อย่างรุนแรงได้

9. โยกตัว หรือผงกศีรษะบ่อย
10. ลักษณะการนอนไม่คงที่บางครั้งหลับบางครั้งไม่หลับไม่เป็นเวลาที่

แน่นอน

11. มีพัฒนาการด้านร่างกายไม่คงที่
12. มีพฤติกรรมไม่คงที่ไม่คงวา
13. เสียสมาธิง่าย
14. แสดงพฤติกรรมแปลกๆ
15. มีปัญหาในการสร้างสัมพันธ์กับเพื่อน

เบญจพร ปัญญาขง (2543 : 78) แบ่งลักษณะของความบกพร่องทางการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้เป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ความบกพร่องด้านการเขียนและสะกดคำนักเรียนจะแสดงลักษณะออกมา

คือ

1.1 การเขียนพยัญชนะนักเรียนจะลากเส้นวน ๆ ไม่รู้ว่าจะมีวนหัวเข้าไปหรือออกนอก ขีดวน ๆ ซ้ำ ๆ

- 1.2 เรียงลำดับตัวอักษรผิด เช่น สถิติ เป็น ตติติ
- 1.3 เขียนพยัญชนะหรือตัวเลขสลับกัน เช่น ม-น, ด-ค, b-d, p-q, 6-9
- 1.4 เขียนพยัญชนะ ก-ช ไม่ได้แต่บอกให้เขียนเป็นตัว ๆ ได้
- 1.5 เขียนพยัญชนะกลับกันคล้ายมองกระจกเงา
- 1.6 เขียนคำตามตัวสะกด เช่น บอริกาน (บริการ)
- 1.7 สะกดผิด โดยเฉพาะคำพ้องเสียง คำที่สะกดแม่เดียวกัน ตัวการ์นต์
- 1.8 เขียนหนังสือ ลอกใจพท์จากกระดานซ้ำ เพราะกลัวสะกดผิด
- 1.9 เขียนไม่ตรงบรรทัด
- 1.10 จับดินสอ หรือจับปากกาแน่นมาก
- 1.11 ลบบ่อย ๆ เขียนทับคำเดิมหลายครั้ง เขียนหนังสือตัวโต

2. ความบกพร่องด้านการอ่าน มีลักษณะที่แสดงออกคือ

2.1 อ่านซ้ำมีความยากลำบากในการอ่าน

- 2.2 อ่านออกเสียงไม่ชัดเจน
 - 2.3 ไม่ระมัดระวังในการอ่าน จะเดาคำจากอักษรตัวแรก
 - 2.4 อ่านข้ามคำ อ่านเพิ่มคำ อ่านผิดประโยคหรือผิดตำแหน่ง
 - 2.5 อ่านโดยไม่เน้นคำ หรือเน้นข้อความบางตอน
 - 2.6 จำคำศัพท์ได้จำกัด พยายามอธิบายความหมายของคำที่อ่านไม่ได้
 - 2.7 ฟันเสียงวรรณยุกต์ไม่ได้
 - 2.8 เล่าเรื่องที่อ่านไม่ได้
 - 2.9 จับใจความสำคัญหรือเรียงลำดับเหตุการณ์ของเรื่องที่อ่านไม่ได้
 - 2.10 ไม่รู้จักเดาคำจากคำ หรือประโยคที่อยู่หน้าหรือหลังคำหรือย่อหน้า
3. ความบกพร่องด้านการคำนวณและเหตุผลเชิงคณิตศาสตร์นักเรียนจะมี

ลักษณะดังนี้

- 3.1 ไม่เข้าใจค่าของตัวเลข ได้แก่หลักหน่วย หลักสิบ ร้อย พัน หมื่น
 - 3.2 นับเลขลงไปข้างหน้าหรือนับเลขย้อนหลังไม่ได้
 - 3.3 คำนวณ $+$ $-$ \times \div ด้วยการนับนิ้ว
 - 3.4 เขียนเลขกลับกัน เช่น 13 เป็น 31
 - 3.5 จำสูตรคูณไม่ได้
 - 3.6 เลขลบอาจทำผิดโดยเอาตัวเลขจำนวนน้อยลบออกจากจำนวนมาก เช่น $25 - 7 = 22$ นักเรียนจะเอา 5 ลบออกจาก 7 แทน เพราะคิดว่า 5 เป็นเลขจำนวนน้อยแทนที่จะคิดว่า 5 เป็นตัวแทนของ 15
 - 3.7 ยุ่งยากกับการตีโจทย์ปัญหาหรือการอ่านตัวเลขหลายตัว
 - 3.8 บางคนอาจใช้วิธีท่องจำและเขียนคำตอบได้แต่เมื่อให้โจทย์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันกลับทำไม่ได้
 - 3.9 ไม่สามารถทำตามขั้นตอนการคูณ/หารได้
 - 3.10 การคำนวณเลขทำจากซ้ายไปขวาแทนที่จะทำจากขวาไปซ้าย
 - 3.11 ไม่เข้าใจเรื่องเวลา สอนเรื่องเวลาได้ยาก
4. ปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ที่อาจพบร่วมด้วยกับนักเรียนที่มีปัญหาการอ่าน การเขียน การสะกดคำและการคำนวณ มักรู้สึกหงุดหงิดและรู้สึกด้อยที่ตนเองทำไม่ได้ไม่ทัดเทียมเพื่อน ๆ ดังนั้น อาจแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้
- 4.1 หลีกเลี่ยงการอ่าน การเขียน

- 4.2 ทำสมุดการบ้านหายบ่อย ๆ
- 4.3 บางคนอาจต่อต้านแบบคือเจียบทำตามทีครูสั่ง หรือปฏิเสธโดยตรง ดูเป็นนักเรียนเกียจคร้าน
- 4.4 ทำงานสะเพร่า
- 4.5 ไม่มีสมาธิในการเรียน ทำงานช้า ทำงานไม่เสร็จในชั้นเรียน
- 4.6 ความจำไม่ดี เรียนได้หน้าลืมหลัง
- 4.7 ออค้ออน
- 4.8 กลัวครูดู กลัวเพื่อนล้อว่า อ่านหนังสือช้า
- 4.9 กลัวโทษว่าครูไม่ดี เพื่อนแกล้ง
- 4.10 รู้สึกเบื่อหน่าย ท้อแท้
- 4.11 รู้สึกว่าตนเองไม่เก่ง “รู้สึกด้อย” และไม่มั่นใจในตนเอง
- 4.12 ทำตัวเป็นตัวตลกในห้องเรียนเพื่อหลบเกลื่อน
- 4.13 อารมณ์ขึ้น ๆ ลง ๆ หงุดหงิดง่าย ไม่อดทน
- 4.14 ก้าวร้าวกับเพื่อน พี่น้อง ครู พ่อแม่ (ที่จู้จี้จ้ำไช)
- 4.15 ไม่ลึกซึ้งในความหมายของคำ
- 4.16 ไม่รู้สึกจำในคำพูดตลก “โจ๊ก”

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 45) ได้กล่าวถึงลักษณะของนักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. นักเรียนที่มีปัญหาด้านการอ่าน อ่านหลงบรรทัด อ่านซ้ำคำ อ่านซ้ำและตะกุกตะกักจำข้อเท็จจริงพื้นฐาน ไม่ได้ อ่านคำในตำแหน่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่สามารถบอกลำดับของเรื่องราวได้ สับสนระหว่างอักษรหรือคำที่คล้ายคลึงกัน ไม่สามารถจำประเด็นสำคัญของเรื่องราวได้ อ่านตกหล่น อ่านเพิ่มคำ หาคำมาแทนที่ อ่านกลับคำ
2. นักเรียนที่มีปัญหาด้านการคิดคำนวณ เขียนเลขจากซ้ายไปขวา ทำผิดเพราะสะเพร่าบ่อย ๆ ลืมตำแหน่งบนหน้ากระดาษ มีปัญหาในการลากเส้นตัวเลข มีปัญหาในการทำโจทย์ปัญหา มีปัญหาในการอ่านเลขหลายหลัก จำข้อเท็จจริงทางคณิตศาสตร์ไม่ได้
3. นักเรียนที่มีปัญหาด้านการสะกดคำ เรียงตัวอักษรในคำผิด สลับตัวอักษร และสลับคำ สะกดข้ามตัวอักษรหลายตัว สร้างการสะกดคำแบบใหม่ มีปัญหาในการเชื่อมโยงเสียงที่ถูกต้องกับตัวอักษร

4. นักเรียนที่มีปัญหา ด้านการเขียน เขียนตัวอักษรกลับเขียนหนังสือซ้ำมาก เขียนไม่อยู่ในบรรทัด เขียนหนังสือไม่เป็นตัว เขียนตัวอักษรหลายแบบปะปนกัน เว้นระยะ ตัวอักษรหรือคำไม่ถูกต้องเขียนตัวอักษรตัวเล็กตัวใหญ่ปะปนกัน เขียนตัวหนังสือแบบที่ ปრაกฏในกระเจงา มีปัญหาในการคัดลอกจากกระดานดำหรือในหนังสือ เขียนตัวหนังสือไม่ เท่ากันและไม่สม่ำเสมอ จำไม่ได้ว่าเขียนตัวหนังสือหรือตัวเลขบางตัวอย่างไร เขียนตัวอักษรผิด ทิศทาง กลับซ้ายขวา หน้าหลัง บนล่าง

5. นักเรียนที่มีปัญหาด้านความจำ นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ไม่รู้ว่าจะ จำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างไร ไม่มีวิธีการช่วยให้จำข้อมูลหรือหากรู้หลักการจำข้อมูลก็มักจะใช้วิธีการจำ ที่ไม่เหมาะสม นอกจากจะใช้วิธีการจำผิด ๆ แล้วจะมีปัญหาด้านความจำเพราะมีทักษะ ทางภาษาไม่ดี ทั้งนี้ เพราะว่าภาษา ความคิดและความจำเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กัน

6. นักเรียนที่มีปัญหาด้านความสนใจ มีการตัดสินใจที่ขาดการยั้งคิดจับ ประเด็นสำคัญของเรื่องไม่ถูก ไม่มีสมาธิ ใจลอย ถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อมได้ง่ายและทำงาน ไม่ค่อยสำเร็จ

7. นักเรียนที่มีปัญหาด้านกลไกกล้ามเนื้อ การทรงตัว การลอกแบบ การใช้ กรรไกรการรับรู้ซ้าย-ขวา การประสานสัมพันธ์ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ จังหวะของการ เคลื่อนไหว การโยนและการเข่งก้าวกระโดด การวาดภาพและการเขียนหนังสือ การประสาน สัมพันธ์ระหว่างตากับมือ

8. นักเรียนที่มีปัญหาด้านสังคม หงุดหงิดง่าย มีแรงจูงใจต่ำ มีอาการอยู่ไม่สุข มีปัญหาทักพ่อแม่ มีพฤติกรรมก่อกวน ไม่เชื่อมั่นในตนเอง มีพฤติกรรมต่อต้านสังคม มีพฤติกรรม แยกตัวจากสังคม รู้สึกท้อแท้หมดอาลัยตายอยากไม่สามารถเข้ากลุ่มกับเพื่อน ๆ ถูกรบกวนจาก สภาพแวดล้อมได้ง่าย มีความรู้สึกที่ไม่ดีกับตนเองในการเรียน มีพฤติกรรมไม่คงที่ เปลี่ยนแปลงได้ง่ายต้องการพึ่งพาผู้อื่น ความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย มีความเสี่ยงสูงต่อความ วิดกกังวล ว้าเหว่และซึมเศร้า ขาดการยอมรับหรือมีความขัดแย้งจากพ่อ แม่ ครู และเพื่อนๆ ไม่ สามารถอธิบายความรู้สึกใด ๆ ได้หรือแสดงความรู้สึกมากเกินไป มีความไวต่อความรู้สึกน้อย เกินไป หรือขาดความรู้สึกต่อสิ่งเร้า ขาดการรับรู้ต่อสภาพสังคม

จากลักษณะของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ สรุปได้ว่าเด็กที่บกพร่องทางการ เรียนรู้จะมีลักษณะของความบกพร่องทางการเขียน การอ่าน การสะกดคำ การคำนวณและ เหตุผลเชิงคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นลักษณะรวม ๆ ในด้านพุทธิพิสัย ด้านภาษา ด้านกลไกการ เคลื่อนไหวและด้านสังคมนักเรียนที่มีปัญหาดังกล่าวมาแล้วไม่จำเป็นต้องเป็นนักเรียนที่มีปัญหา

ทางการเรียนรู้เสมอไป แต่ถ้าปัญหานั้นยังรบกวนขีดความสามารถเรียนรู้เรื่องสำคัญๆ ของนักเรียนในการเรียนหนังสือในชั้นเรียนก็อาจเป็นเพราะว่านักเรียนเหล่านั้นมีปัญหาเกี่ยวข้องกับปัญหาการเรียนรู้ควรได้รับการแก้ไขและช่วยเหลือโดยด่วน

4. ประเภทของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้

ได้มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงประเภทของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ไว้ดังนี้

เบญจพร ปัญญาขง (2543 : 78) ได้แบ่งประเภทของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้เป็น 4 ประเภท คือ

1. ความบกพร่องด้านการเขียนและการสะกดคำ
2. ความบกพร่องด้านการอ่าน
3. ความบกพร่องด้านการคำนวณและเหตุผลเชิงคณิตศาสตร์
4. ความบกพร่องหลายๆด้านรวมกัน

ชมพูนุช สุขหวานและคณะนิสิตปริญญาเอกการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร รุ่น 14 (2544 : 15) กล่าวไว้ว่าเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ จำแนกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. เด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน เป็นปัญหาที่พบบ่อยที่สุดและส่งผลกระทบต่อนักเรียนในวัยประถมศึกษาถึงร้อยละ 2 ถึง 8

2. เด็กที่มีปัญหาทางการฟังและพูด เด็กบางคนมีปัญหาเพียงเล็กน้อย บางคนมีปัญหารุนแรงแตกต่างกันไป แล้วยังอาจมีปัญหาอื่นร่วมด้วย เช่น ปัญหาด้านระบบการรับรู้ไม่ว่า จะเป็นระบบการได้ยิน การเห็นและการสัมผัส เป็นต้น

3. เด็กที่มีปัญหาทางการเขียน การเขียนถือได้ว่าเป็นทักษะสูงสุดและมีความซับซ้อนมากที่สุด ในกระบวนการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ ผู้ที่มีทักษะการเขียนที่ดีจะต้องมีความสามารถในการเรียงร้อยถ้อยคำอย่างเป็นระบบและถูกต้องตามหลักภาษาเด็กนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้เกี่ยวกับการพูดหรือการอ่าน จะมีความยากลำบากอย่างยิ่งต่อการเขียน

4. เด็กที่มีปัญหาทางด้านคณิตศาสตร์และการคิดคำนวณ คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ประกอบขึ้นด้วยสัญลักษณ์เช่นเดียวกับวิชาภาษาไทย ไม่ว่าจะ เป็นระยะทาง ความสัมพันธ์ในเชิงปริมาณ และเป็นเครื่องมือในการคิด การคิดคำนวณเลขเป็นขบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักและจดจำจำนวนและสัญลักษณ์ การจดจำข้อเท็จจริง เช่น การจำสูตรคูณ การเรียงลำดับตัวเลข และความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดรวบยอดที่เป็นเชิงนามธรรม

5. เด็กที่มีปัญหาทางด้านกระบวนการคิดและการใช้เหตุผล กระบวนการให้เหตุผลของมนุษย์ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือกระบวนการรวบรวมข้อมูลและการบูรณาการ เด็กจะมีการเรียนรู้ซ้ำและมีปัญหาเขาจะไม่สามารถคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรมง่าย ๆ ได้

6. เด็กที่มีปัญหาอื่นที่เกี่ยวข้องไม่สามารถจำเพาะเจาะจงได้ ซึ่งอาจเกิดร่วมกันสามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้าน

6.1 ความบกพร่องทางด้านสมาธิ

6.2 ความบกพร่องทางการรับรู้

6.3 ความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว

ผดุง อารยะวิญญู (2544 : 78) ได้จำแนกประเภทของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ตามลักษณะของปัญหาทางการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนี้

1. ความบกพร่องของการฟังและการพูด เรียกว่า อฟาเซีย (Aphasia)

2. ความบกพร่องทางการอ่าน เรียกว่า ดิสเล็กเซีย (Dyslexia)

3. ความบกพร่องทางการเขียน อาจจำแนกเป็น 3 ลักษณะ คือ

3.1 ดิสกราเฟีย (Dysgraphia)

3.2 ความบกพร่องในการจำ (Recall Defects)

3.3 ความบกพร่องทางโครงสร้างของภาษา (Syntax Defects)

4. ความบกพร่องทางคณิตศาสตร์ เรียกว่า ดิสแคลคูเลีย (Dyscalculia) ความบกพร่องทางขบวนการคิด

5. ความบกพร่องด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาจจำแนกเป็น 3 ด้าน คือ

5.1 ความบกพร่องเกี่ยวกับสมาธิ

5.2 ความบกพร่องทางการรับรู้

5.3 ความบกพร่องด้านการเคลื่อนไหว

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2544 : 99) กล่าวว่า DSM IV (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder) ได้ระบุประเภทของความบกพร่องทางการเรียนรู้ว่าแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ความบกพร่องทางการอ่าน (Reading Disorder)

2. ความบกพร่องทางการเขียน (Disorder of Written Expression)

3. ความบกพร่องทางด้านคณิตศาสตร์ (Mathematics Disorder)

4. ความสามารถที่ไม่เฉพาะเจาะจง (Learning Disorder Not Otherwise Specified)

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า นักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ มีปัญหาในด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการเรียนคณิตศาสตร์แต่นักเรียน บางคนอาจมีปัญหาทางพฤติกรรมด้วย เช่น การมีสมาธิสั้น มีความบกพร่องทางการรับรู้และความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว สิ่งทีกล่าวมาแล้วนี้ล้วนเป็นอุปสรรคในการเรียนของนักเรียน ทำให้นักเรียนไม่สามารถเรียนหนังสือได้ดีเท่าที่ควร ครูจึงควรเข้าใจนักเรียนที่มีปัญหาเหล่านี้จะได้หาทางช่วยเหลือนักเรียนได้

5. การคัดแยกเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้

การคัดแยก (Identification) เป็นขั้นตอนหนึ่งของการจัดการศึกษาพิเศษ เพื่อจัดประเภทเด็กเพื่อเข้าร่วมรับบริการทางการศึกษาพิเศษ เด็กที่ได้รับการตัดสินใจว่าเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จะได้รับจัดการเรียนการสอน หลักสูตร สื่อการสอน ตลอดจนวิธีสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องตามความต้องการและปัญหาของเด็ก ซึ่งจะช่วยให้ปัญหาต่าง ๆ ของเด็กลดน้อยลง

ผดุง อารยะวิญญู (2544 : 78) กล่าวถึงวิธีการคัดแยกเด็ก 2 วิธีใหญ่ ๆ คือการคัดแยกอย่างไม่เป็นทางการและการคัดแยกอย่างเป็นทางการ

1. การคัดแยกอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Identification) เป็นการคัดแยกเด็กโดยไม่ใช้การทดสอบมาตรฐาน ครูอาจใช้วิธีสังเกตพฤติกรรมของเด็กอย่างเป็นระบบ โดยมีผู้สังเกต 2-3 คน ครูลงมติร่วมกันว่าเด็กที่สังเกตมีปัญหาอะไรบ้าง ข้อมูลที่ได้สามารถใช้ประกอบการตัดสินใจคัดแยกประเภทเด็กได้อย่างดี อีกวิธีหนึ่งที่โรงเรียนหลายแห่งใช้ได้ผลมาแล้ว คือ การบันทึกพฤติกรรมของเด็ก ว่าเด็กมีปัญหาการเรียนอย่างไรบ้าง จึงขอกกล่าวถึงการคัดแยกเด็กอย่างไม่เป็นทางการ 2 วิธี พอสังเขปดังนี้

1.1 การสังเกตพฤติกรรมเด็ก

ครูอาจประเมินผลเด็กเพื่อการคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมของเด็กได้โดยการสังเกตพฤติกรรมด้านการเรียนและด้านพฤติกรรมทั่วไป ตามหัวข้อต่อไปนี้ พฤติกรรมด้านการเรียน แบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ใน ด้านภาษาไทย ครูสังเกตว่าเด็กมีพฤติกรรมดังต่อไปนี้หรือไม่ เด็กปฏิบัติตามคำสั่งครู หรือไม่ เพียงใด เวลาเด็กใช้คำพูดในการติดต่อสื่อสาร ครูฟังคำพูดของเด็กแล้วครูเข้าใจหรือไม่เพียงใด ลักษณะของเด็กพูดเป็นคำ เป็นประโยคที่ชัดถ้อยชัดคำหรือไม่ เพียงใด อ่านคำง่าย ๆ ได้หรือไม่ ความสามารถในการอ่าน

ของเด็กเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนในชั้น ต่ำกว่าหรือสูงกว่าเพื่อนในชั้นหรือไม่ อ่านข้ามบรรทัดหรือไม่ อ่านข้ามข้อความหรือไม่ อ่านสลับตัวอักษรหรือไม่ ลอกคำศัพท์จากกระดานได้หรือไม่ เขียนตามคำบอกได้หรือไม่ ลายมือของเด็กอ่านยากหรือไม่ เพียงใดการสะกดคำอ่านเป็นที่ถูกต้องหรือเขียนตัวอักษรกลับหลังหรือไม่ เขียนประโยคถูกต้องตามหลักภาษาไทยหรือไม่เพียงใด

1.2 การบันทึกพฤติกรรมในการเรียนของเด็กครูผู้สอนจะเข้าใจปัญหาในการเรียนของเด็กได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากครูผู้สอนเป็นคนที่มีความสามารถในการสังเกตว่าเด็กในชั้นเรียนของตนมีปัญหาทางการเรียนอย่างไรบ้างเด็กทำตามคำสั่งครูได้หรือไม่ หากทำได้มากน้อยเพียงใด หากทำไม่ได้เด็กแสดงพฤติกรรมอย่างไรเป็นต้น

ผู้ที่ทำหน้าที่สังเกตในชั้นเรียนอาจเป็นครูประจำชั้น ครูประจำวิชาต่าง ๆ เช่นวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ เป็นต้น ข้อมูลที่เกี่ยวกับปัญหาของเด็กในการเรียน ควรรวบรวมจากครู 2-3 คน เพื่อให้เห็นปัญหาชัดเจน

โรงเรียนอาจกำหนดแบบฟอร์มขึ้น เพื่อใช้บันทึกปัญหาในการเรียนของเด็กตัวอย่างต่อไปนี้เป็นแบบฟอร์มหนึ่งในการใช้บันทึกพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กในการเรียนแบบฟอร์มนี้มีรายละเอียดให้ครูผู้สอนบันทึกเกี่ยวกับปัญหาที่เด็กเผชิญอยู่ในห้องเรียน ครูพยายามแก้ปัญหาอย่างไร ได้ผลหรือไม่อย่างไร ปัญหาเกิดขึ้นในสถานการณ์อย่างไร ครูใช้วิธีการวัดผลประเมินผลในลักษณะใด ได้ผลหรือไม่ เป็นต้น ดังอย่างดังต่อไปนี้

2. การคัดแยกอย่างเป็นทางการ (Formal Identification) เป็นการคัดแยกเด็ก โดยการใช้แบบทดสอบซึ่งส่วนมากเป็นแบบทดสอบ หรือแบบคัดแยกที่เชื่อถือได้ มีคุณภาพดี ในต่างประเทศแบบทดสอบที่เป็นนิยมใช้ในการคัดแยกเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ดังนี้

- 2.1 Illinois Test of Psycholinguistic Abilities (ITPA)
- 2.2 Detroit Tests of Learning Aptitude
- 2.3 Woodcock - Johnson Psycho - Educational Battery
- 2.4 Southern California Sensory Integration Tests
- 2.5 Bender - Gestalt - Visual Perception - Visual Motor
- 2.6 Frostig Developmental Test
- 2.7 Peabody Individual Achievement Test - Revised
- 2.8 Kaufman Assessment Battery for children
- 2.9 WISC - III

2.10 Stanford -Binet

ในประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ในการคัดแยกเด็กที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้มี 2 ชุด คือ แบบคัดแยกเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย ศรียา นิยมธรรม (2537 : 141) แบบสำรวจปัญหาทางการเรียนซึ่งพัฒนาโดยผดุง อารยะวิญญู (2544 : 78) แห่งภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 74) กล่าวถึงการคัดแยกเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. พิจารณาความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับสติปัญญาของเด็กคนเดียวกันคือเด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน การเขียน การสะกดคำหรือ การคำนวณต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริง เช่น เด็กที่มี IQ 120 แต่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยรวมต่ำ หรือวิชาใดวิชาหนึ่ง

2. คำนึงถึงความสามารถเฉพาะทาง สืบเนื่องจากเด็กที่มีสติปัญญาปกติแต่มีปัญหาทางการเรียน ซึ่งเด็กจะมีความบกพร่องทางการรับรู้ หรือการทำงานของสมองเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำกับข้อมูล เช่น เด็กที่มีความผิดปกติทางการเขียน ก เป็น ก หักกลับ สลับอักษรหน้าและหลัง เช่น บก เป็น กบ เป็นต้น

3. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สืบเนื่องจากความแตกต่างของเด็กกับเพื่อนว่าสิ่งใดที่เพื่อนทุกคนทำได้ แต่เด็กคนนั้นยังทำไม่ได้ มีความยุ่งยาก สับสนเกี่ยวกับเรื่องวัน เช่น วันนี้ พรุ่งนี้ แต่ไม่รู้ว่าเมื่อไร เป็นต้น สับสนเกี่ยวกับเรื่องเวลา 9.00 น.ตอนเช้า มา 9.00 น.ตอนกลางคืน เป็นต้น

4. หาจุดตัดของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำพิจารณาจากการกำหนดค่าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า ถ้าเด็กคนใดได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าที่ครูกำหนด เด็กคนนั้นจะเป็นเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้

6. ลักษณะของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน

เบญจพร ปัญญาขย (2543 : 46) กล่าวถึงปัญหาในการอ่านของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ ดังนี้

1. อ่านช้า มีความยากลำบากในการอ่าน
2. อ่านออกเสียงไม่ชัดเจน
3. ไม่ระมัดระวังในการอ่าน จะเดาคำจากอักษรตัวแรก
4. อ่านข้ามคำ อ่านเพิ่มคำ อ่านผิดประโยคหรือผิดตำแหน่ง

5. อ่านโดยไม่เน้นคำ หรือเน้นข้อความบางตอน
6. จำคำศัพท์ได้จำกัดพยายามอธิบายความหมายของคำที่อ่านไม่ได้
7. ผันเสียงวรรณยุกต์ไม่ได้
8. ไม่รู้จักเดาคำจากคำหรือประโยคที่อยู่หน้าหรือหลังคำหรือย่อหน้านั้นๆ
9. เล่าเรื่องที่อ่านไม่ได้
10. จับใจความสำคัญ หรือเรียงลำดับเหตุการณ์ของเรื่องที่อ่านไม่ได้

ผดุง อารยะวิญญู (2544 : 76) กล่าวถึงปัญหาในการอ่านของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ ดังนี้

1. การอ่านไม่ถูกต้อง อ่านข้าม อ่านเพิ่มคำ อ่านคำอื่นแทน อ่านกลับหลัง อ่านออกเสียงผิด อ่านกลับคำหรือสลับคำ อ่าน ไม่ออก อ่านซ้ำมาก
2. ไม่เข้าใจสิ่งที่อ่าน จำรายละเอียดไม่ได้ ไม่สามารถตอบคำถามท้ายบทได้ หลังจากอ่านเรื่องแล้ว จัดลำดับขั้นตอนไม่ได้ เรียงลำดับเหตุการณ์ไม่ได้ ไม่เข้าใจความสำคัญ ไม่สามารถโต้ตอบได้ว่าเรื่องที่อ่านเกี่ยวข้องกับอะไร

จากสภาพปัญหาของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ มีความยากลำบากในการเรียนภาษา ดังนั้น การทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็กและการสังเกตพฤติกรรมทางภาษาของเด็กว่ามีปัญหาด้านใดบ้าง เพราะเด็กแต่ละคนมีปัญหามากมายด้านหรือเพียงด้านเดียวเมื่อทราบปัญหาที่เกี่ยวกับการเรียนภาษาของเด็กจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดประสบการณ์เหมาะสมกับความต้องการและปัญหาทางการเรียนของเด็ก ซึ่งปัญหาทางภาษาด้านการอ่านของเด็กที่เป็นอุปสรรคอย่างมากในการเรียนวิชาอื่นๆ คือ เด็กอ่านแล้วไม่เข้าใจสิ่งที่อ่าน จำรายละเอียดไม่ได้ไม่สามารถตอบคำถามท้ายบทได้หลังจากอ่านเรื่องแล้ว จัดลำดับขั้นตอนไม่ได้ เรียงลำดับเหตุการณ์ไม่ได้ ไม่เข้าใจใจความสำคัญ ไม่สามารถโต้ตอบได้ว่าเรื่องที่อ่านเกี่ยวข้องกับอะไรจะทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน ทำให้ไม่สามารถเรียนหนังสือได้เหมือนเด็กปกติและส่งผลกระทบต่อการเห็นคุณค่าของตนเองลดต่ำลง ทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเอง ขาดความอดทน มีความวิตกกังวลสูง ปรับตัวไปในทางถดถอย ต่อต้านสังคม หลีกเลี่ยงการงาน ทำงานช้า เนื่องจากประสบการณ์ล้มเหลวในด้านการเรียนอยู่เสมอ ดังนั้น จึงควรได้รับการแก้ไขและช่วยเหลือโดยการจัดประสบการณ์ที่ใช้สื่ออุปกรณ์การสอนที่เป็นรูปธรรมช่วยให้เด็กรับประสบการณ์ของความสำเร็จ จะทำให้เด็กเกิดความมั่นใจและพยายามจนประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาได้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทยจึงได้กำหนดให้เป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ต้องมีประสิทธิภาพและเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงไว้ดังนี้ คือ ทักษะการอ่าน การเขียน การฟัง การดู การพูด หลักการใช้ภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม โดยเฉพาะทักษะในการอ่านจับใจความ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความดังนี้

1. ทฤษฎีการอ่านจับใจความ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการสอนอ่านจับใจความ นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการสอนอ่านจับใจความได้หลายประการดัง เช่น

Flood & Lapp (1983 : 45 ; อ้างถึงใน สุพรรณณี อ่อนจาก. 2548 : 58) นำเสนอทฤษฎีการจัดลำดับข้อความและวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อความอันเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการสอนอ่านจับใจความโดยตรงไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีเน้นการจัดลำดับข้อความทฤษฎีนี้เน้นว่าการอ่านเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับหลักจิตวิทยา 2 ประเภท คือ

1.1 การรับรู้ข่าวสาร

1.2 การนำข่าวสารนั้นไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิม ของจริงหรือรูปภาพ ถ้าไม่ตรงกับข้อมูลดังกล่าวก็จะอ่านข้อความช้า ถ้าข่าวสารที่อ่านให้ความรู้สึกในทางลบผู้อ่านจะต้องใช้เวลาในการรับรู้มากกว่าข่าวสารที่ให้ความรู้สึกในทางบวก จากนั้นสมองจะทำหน้าที่บันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับรูปร่างของคำและความหมายของประโยคเอาไว้

2. ทฤษฎีการวิเคราะห์การเชื่อมโยงข้อความทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้อ่านสามารถที่จะดึงเอาข้อความที่มีความหมายคล้ายคลึงกันมาเกี่ยวข้องกันหรือตัดข้อความที่ไม่ต้องการออก ข้อความที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงแล้วจะมีความสัมพันธ์เป็นบวก โดยความสัมพันธ์นี้เป็นความเกี่ยวข้องกันของความหมายในแต่ละประโยค

ไซศรี วรรณทวิกา (2524 : 56) ได้กล่าวถึงจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการอ่านว่า การอ่านเป็นกระบวนการวางเงื่อนไขอย่างหนึ่ง ซึ่งอาศัยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ (Association) เป็นหลักการอ่านต้องอาศัยการวางเงื่อนไขในทำนองดังกล่าวโดยตลอด และนักเรียนจะอ่านได้เร็วต่อเมื่อสิ่งที่อ่านมีความหมาย และเกี่ยวข้องกับตัวอักษรโดยตรง ด้วยเหตุนี้ นักเรียนจึงอ่านคำว่า “แม่” ได้ก่อนคำว่า “มอง” การสอนอ่านมีสิ่งที่สำคัญที่ควรยึดเป็นหลัก 3 ประการ คือ

1. การเสริมแรง (Reinforcement)
2. การรู้แจ้งหรือญาณ (Insight)
- 3.. ทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์ (Piaget)

3.1 การเสริมแรง การเสริมแรงเป็นสิ่งที่ช่วยให้การวางเงื่อนไขในการเรียนการสอนมีความมั่นคงถาวร ในการอ่านนั้นเพียงแต่การฝึกอ่านเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะทำให้นักเรียนอ่านหรือจำคำได้ ต้องอาศัยการเสริมแรงเข้าช่วย

3.2 การรู้แจ้งหรือญาณ การแก้ปัญหาที่เด็กบางคนอาจคิดคำตอบได้อย่างรวดเร็วจนดูเหมือนว่าเด็กเกิดญาณขึ้นในขณะนั้น ซึ่งการกระทำเช่นนี้ได้เด็กต้องผ่านการลองผิดลองถูก (Trial and error) มาแล้วหลายครั้ง เด็กที่ทุกข์ทุกระดับสติปัญญาจะมีญาณหรือการรู้แจ้ง หรือมีพฤติกรรมการรู้แจ้งแบบนี้ทุกคน ไม่มากก็น้อย แล้วแต่ความรู้และสติปัญญาของเด็ก หน้าที่ของครูคือต้องเริ่มสอนจากระดับความรู้หรือญาณอันถูกต้องที่นักเรียนมีอยู่เดิม แล้วนำไปสู่สถานการณ์การเรียนรู้ใหม่ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นให้เหมาะสม ถูกทิศทาง และฝึกให้นักเรียนค้นหาคำตอบโดยใช้ญาณของตนเอง

3.3 ทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์ กล่าวว่า ความรู้คือประสบการณ์ที่ได้รับ การสะสม (Cumulative) มาแล้วแต่อดีต นั่นคือ เมื่อเด็กมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอกแล้วได้ผลลัพธ์ใดออกมา ก็จะเก็บสะสมผลลัพธ์นั้นไว้ในตัว ครั้งต่อไปถ้าเด็กพบเหตุการณ์เช่นเดิมอีกเด็กจะคาดหวังทันทีว่าผลลัพธ์ควรออกมาเหมือนที่เคยเป็นมาแล้วเด็กจะค่อย ๆ ประสมประสานความรู้ใหม่กับความรู้เก่าเข้าด้วยกัน แล้วเก็บสะสมไว้ในตัวเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของตัวเด็ก ประสบการณ์เหล่านี้ก่อให้เกิดความคิดต่าง ๆ ขึ้นในตัวเด็กมากมายเด็กจะรวบรวมเอาความคิดที่มีอยู่ไปดัดแปลงใช้ในการทำปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งเร้าที่พบครั้งต่อไป

สุมิตรา อังวัฒนกุล (2527 : 96) กล่าวถึงจิตวิทยาการอ่านว่า การอ่านเกี่ยวข้องกับกระบวนการ 2 อย่าง คือ กระบวนการทางด้านกลไกซึ่งเกี่ยวกับการนำสิ่งเร้าเข้าสู่สมองและกระบวนการรับรู้ ซึ่งเกี่ยวกับการตีความสิ่งเร้าหลังจากที่ได้เข้าสู่สมองแล้ว

จากทฤษฎีและจิตวิทยาการอ่านที่ได้มีผู้กล่าวไว้แล้วนั้น พอสรุปได้ว่า “การอ่านนั้นเป็นความสามารถของร่างกายในการใช้ประสาทสัมผัส คือ ตา ในการรับรู้สิ่งเร้าที่มากกระตุ้น ซึ่งอาจเป็นรูปภาพ สัญลักษณ์ (ตัวอักษร) แล้วส่งข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการรับรู้ขึ้นไปยังสมอง อีกทั้งยังต้องอาศัยการจัดลำดับข้อความและการเชื่อมโยง แล้วสมองจะทำหน้าที่แปลความหมายของสิ่งเร้านั้น อีกครั้งหนึ่งจึงจะถือว่าครบกระบวนการของการอ่าน”

2. ความหมายของการอ่านจับใจความ

การอ่านจับใจความมีความสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียนและคุณภาพการอ่านจับใจความของนักเรียน ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการจัดการศึกษา นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายการอ่านจับใจความ ดังนี้

บันลือ พุกกะวัน (2530 : 35) กล่าวว่า การอ่านจับใจความสำคัญเป็นการอ่านเพื่อทำความเข้าใจเนื้อเรื่อง เป็นการอ่านเพื่อต้องการทราบว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร มีความสำคัญตรงไหน และหมายความว่าอย่างไร จะเห็นได้ว่าการอ่านจับใจความส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องของ ความเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่าน ค้นหาสาระสำคัญหรือประเด็นที่สำคัญของเรื่องที่อ่านได้

บันลือ พุกกะวัน (2530 : 48) กล่าวว่า การอ่านจับใจความ คือ การสรุปเรื่องจากการอ่าน เป็นการอ่านเพื่อหาคำตอบจากเรื่องที่อ่าน เพื่อนำไปสู่การถอดโครงเรื่อง มุ่งไปสู่การย่อเรื่องทำความเข้าใจเนื้อเรื่องเน้นสาระสำคัญของเนื้อเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ เป็นเครื่องมือที่จะประหยัดเวลาในการอ่าน เป็นทักษะสำคัญที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน การค้นคว้า เพื่อได้ความรู้จากสิ่งที่อ่าน ได้ดี

สายสุณี สกุลแก้ว (2534 : 98) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การอ่านจับใจความเป็นความสามารถของผู้อ่านที่จับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน ได้ถูกต้องตลอดจนวินิจฉัยคุณค่าสิ่งที่ตนอ่านได้อย่างมีเหตุผล

อรุณณี สานเสมา (2536 : 13) ได้ให้ความหมายของการอ่านจับใจความว่า เป็นการทำความเข้าใจเนื้อเรื่องหรือข้อความที่อ่านจับใจความ สาระสำคัญและแปลความ

รัชนีวรรณ สวงโท (2539 : 85) กล่าวว่า การอ่านจับใจความ คือ การทำความเข้าใจประเด็นของเรื่องหรือข้อความที่อ่านสามารถจับใจความของเรื่องได้ แปลความของสิ่งที่อ่านได้และเข้าใจจุดหมายสำคัญของเรื่องนั้น

ศศิธร วงศ์ชาติ (2542 : 46) กล่าวว่า การอ่านจับใจความ หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจความที่อ่านได้ตรงตามที่ต้องการ สามารถสรุปใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ด้วยการแปลความ ตีความ ขยายความและประเมินค่า ผู้อ่านจะต้องมีความเข้าใจคำศัพท์ สามารถเรียงลำดับความ ได้จับความคิดสำคัญได้

ดังนั้น จึงสรุปความหมายของการอ่านจับใจความได้ว่าการอ่านจับใจความ หมายถึง “การทำความเข้าใจเนื้อเรื่องหรือข้อความที่อ่าน เพื่อต้องการทราบว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร มีความสำคัญตรงไหนและหมายความว่าอย่างไร การแปลความ ตีความ ขยาย

ความ การประเมินค่า สามารถเข้าใจคำศัพท์ สามารถเรียงลำดับความได้ จับความคิดสำคัญได้” การอ่านจับใจความจึงเป็นเครื่องมือที่จะประหยัดเวลาในการอ่านเป็นทักษะสำคัญที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน การค้นคว้า เพื่อได้รับความรู้จากสิ่งที่อ่านได้ดี

3. ความสำคัญของการอ่านจับใจความ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของการอ่านจับใจความมี นักวิชาการและนักการศึกษาให้ความสำคัญของการอ่านจับใจความไว้หลายท่าน ดังนี้

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2525 : 76) กล่าวว่า การอ่านเป็นทักษะทางภาษาที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งนี้เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ทำให้เป็นคนรอบรู้ สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

มาลินี นิมเสมอ (2523 : 78) กล่าวว่า การอ่านยังเป็นการช่วยพัฒนาสติปัญญาให้สูงขึ้น ถ้ารู้จักเลือกอ่านอย่างถูกต้องวิธีสามารถวินิจฉัยความถูกต้องของเรื่องที่อ่านได้อย่างมีเหตุผล มีหลักเกณฑ์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างฉับไว ทำให้เข้าใจสถานการณ์ที่เผชิญได้อย่างรวดเร็วช่วยขยายความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ทำให้ผลิตผลจากการอ่านตลอดจนเป็นการพัฒนาชีวิตและอาชีพของตนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

จึงกล่าวได้ว่า การอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้เพื่อช่วยพัฒนาสติปัญญาของผู้อ่านให้สูงขึ้น ทำให้ผู้อ่านสามารถรอบรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกซึ่งจะช่วยให้อ่านปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สรุปได้ว่า “การอ่านมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ เป็นพื้นฐานในการเรียนวิชาต่าง ๆ ถ้านักเรียนอ่านคล่องอ่านถูกต้อง เข้าใจเรื่องที่อ่านแล้วจะทำให้นักเรียนไม่เบื่อ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์”

4. จุดมุ่งหมายในการอ่านจับใจความ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายในการอ่านจับใจความมี นักวิชาการและนักการศึกษากล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการอ่านจับใจความไว้หลายท่าน ดังนี้

สมบัติ มหาเรศ (2523 : 68) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านจับใจความไว้ว่า

1. เพื่อให้ นักเรียนอ่านและจับใจความได้ ไม่ใช่เรียนจบในชั่วโมงเท่านั้น เพื่อให้กิจกรรมการอ่านมีความหมาย การอ่านจึงควรเป็นการอ่านจากเอกสารที่ นอกเหนือจากหนังสือเรียนและหนังสือไม่ควรหนา

2. ให้ผู้อ่านสามารถบอกรายละเอียดของเรื่องราวที่อ่านว่ามีสาระอะไรบ้าง โดยเล่ารายละเอียดให้ชัดเจน จึงแสดงว่าผู้อ่านมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน
3. อ่านเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำ
4. ฝึกการใช้สายตาในการอ่านเพื่อฝึกการอ่านเร็วและตอบคำถามได้ถูกต้อง
5. อ่านเพื่อสรุปหรือย่อเรื่องที่อ่านเกี่ยวกับอะไร
6. อ่านแล้วสามารถคาดการณ์ ทำนายเรื่องว่าจะลงเอยอย่างไร
7. อ่านและทำรายงานย่อสรุป
8. อ่านเพื่อหาความจริงและแสดงข้อคิดเห็น

วรรณิ โสภประยูร (2537 : 36) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านจับใจความไว้ว่า

1. อ่านเพื่อค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
2. อ่านเพื่อหารายละเอียดของเรื่อง
3. อ่านเพื่อวิเคราะห์วิจารณ์จากข้อมูลที่ได้
4. อ่านเพื่อหาประเด็นว่าส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง
5. อ่านเพื่อบอกใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้
6. อ่านเพื่อบอกประโยชน์ของสิ่งที่อ่านได้
7. อ่านเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำ
8. อ่านเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
9. อ่านเพื่อดำเนินการจากการอ่าน
10. อ่านเพื่อสรุปเรื่องราวที่อ่านและย่อเรื่องได้

5. องค์ประกอบของการอ่านจับใจความ

องค์ประกอบของการอ่านจับใจความ มีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

บันลือ พลกษะวัน (2530 : 78) กล่าวถึงองค์ประกอบของการอ่านที่ควรคำนึงถึง ดังนี้

1. ความพร้อมทางร่างกาย ได้แก่ รูปร่าง ขนาด ส่วนสูง น้ำหนัก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญเติบโตของร่างกาย โดยที่กรมอนามัย โรงเรียน กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเกณฑ์เฉลี่ยไว้ นอกจากนี้ยังเน้นถึงการใช้สายตา หู ความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อ มีการทรงตัว มีความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาที่จะจับประคองใช้มือลากเส้นเขียนตัวอักษรและอื่น ๆ ความพร้อมทางสมอง ได้แก่ ความสามารถในการจำ การตีความ และแปลความ การอธิบายงานที่ตนทำงานที่เพื่อนทำ เล่าเรื่องราวของตนและผู้อื่นได้ดี เป็นต้น

2. ความพร้อมทางอารมณ์และสังคม ได้แก่ การมีอารมณ์ร่วมสนุกสนาน กา
รู้จักระดับอารมณ์ เล่นรวมกับเพื่อน ไม่แย่งของเพื่อน รู้จักให้หยิบยืมหรือแบ่งปันของใช้
ช่วยเหลือเพื่อน

3. ความพร้อมทางจิตวิทยา ได้แก่ การมีสมาธิในการฟังนิทานหรือเรื่องราว มี
ความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก นำกลุ่ม รู้จักเหตุการณ์ในนิทาน และอื่นๆ

4. ความพร้อมทางพื้นฐานประสบการณ์ ได้แก่ การใช้ภาษาพูด การตอบ
คำถาม การมีความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมใกล้ตัว และอื่น ๆ เป็นต้น

สุมิตรรา อังวัฒนกุล (2527 : 58) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการอ่าน
ประกอบด้วย

1. ภูมิหลังของประสบการณ์ ประสบการณ์เป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษา
เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ความสามารถในการอ่านแตกต่างกัน ถ้าผู้อ่านขาดประสบการณ์
หรือความรู้ในเรื่องที่อ่าน อาจเป็นสาเหตุทำให้ขาดความสามารถในการอ่านได้

2. วุฒิภาวะ เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้โดยทั่วไป
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ่าน ความพร้อมด้านวุฒิภาวะของเด็กมีข้อที่ควรพิจารณา คือ

2.1 ความพร้อมของวุฒิภาวะทางกาย

2.2 เด็กจะพัฒนาทักษะการอ่าน

2.3 ไม่ควรบังคับให้เด็กเริ่มอ่าน ก่อนที่เด็กจะมีวุฒิภาวะที่เหมาะสม

3. พัฒนาการด้านสติปัญญา ความสามารถทางด้านสติปัญญา

4. พัฒนาการด้านร่างกาย การอ่านเป็นการแสดงออกหรือการตอบสนองที่ผู้อ่านมี

ต่อตัวหนังสือ

5. พัฒนาการด้านอารมณ์ และสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถใน
การอ่านการปรับตัวทางด้านอารมณ์และสังคม

6. พัฒนาการด้านความสนใจ การอ่านที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในเรื่อง
ที่อ่านจะมีความหมายต่อเด็ก การทำกิจกรรมซ้ำ ๆ จะนำไปสู่ความสนใจจนเป็นการอ่านที่ถาวร
พัฒนาการด้านการเรียน การสอนอ่านในระยะเริ่มแรก การสอนอ่านที่เหมาะสมในระยะเริ่มแรก
ควรเน้นความสำคัญเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลและควรเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับระดับ
ความสามารถของเด็ก

ประทีป แสงเปี่ยมสุข (2535 : 64) กล่าวว่าองค์ประกอบในการอ่านจับใจความมี
พื้นฐานมาจาก

1.. การเข้าใจความหมายของคำ เป็นรากฐานสำคัญของความเข้าใจในการอ่าน ถ้าเข้าใจความหมายของคำศัพท์ชัดเจนและกว้างขวาง ย่อมช่วยให้เข้าใจประโยคและเรื่องราวที่อ่าน ได้ดี

2. การเข้าใจหน่วยความคิด เพื่อให้เข้าใจประโยค

3. การเข้าใจประโยค คือ การเอาหน่วยความคิดย่อยมาสัมพันธ์กัน จนเข้าใจประโยค

4. การเข้าใจตอน คือ ความสามารถที่จะนำประโยคแต่ละประโยคในตอนนั้น ๆ มาสัมพันธ์กัน จึงอ่านได้เข้าใจดีขึ้น

5. การเข้าใจเรื่องราว คือ จะต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างข้อความสำคัญ ๆ ในแต่ละตอน

จากการศึกษาองค์ประกอบในการอ่านจับใจความสรุปได้ว่า “ความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา สิ่งแวดล้อม ความต้องการ ประสบการณ์ ความสามารถในการรับรู้ของเด็กมีผลต่อความสามารถในการอ่านจับใจความ และยังรวมไปถึงความสามารถของครู ในการจัดสิ่งแวดล้อมและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมวลประสบการณ์ต่างๆที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของเด็ก”

6. การสอนอ่านจับใจความ

การสอนอ่านจับใจความ มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้เสนอแนวการสอนอ่านจับใจความ ดังนี้

สุขุม เกลยทรัพย์ (2531 : 48) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการสอนอ่าน ดังนี้

1. ความสามารถในการอ่านคือส่งเสริมให้เด็กอ่านด้วยความเข้าใจ
2. ความสามารถในการจำ จดจำคำใหม่ๆ จากเรื่องที่อ่าน
3. ความสามารถในการอ่านออก เสียง โดยมีจังหวะและออกเสียงให้ผู้ฟัง

สนใจ

4. ความสามารถในการเข้าใจได้เร็วกว่าการอ่านออกเสียง
5. ความสามารถในการเลือกและจับกลุ่มความคิดตลอดถึงการตอบปัญหา
6. มีความรู้ในการปรับปรุงแก้ไขแสงสว่างที่ใช้ในการอ่าน
7. มีความสามารถในการใช้การอ่านเป็นแนวทางในการค้นหาความรู้

แก้ปัญหา

จรรยา บุญมีประเสริฐ (2537 : 95) ได้เสนอแนะแนวทางการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจไว้ดังนี้

1. ให้นักเรียนเข้าใจความ กลุ่มคำ ประโยคและข้อความสั้นๆ
2. ให้นักเรียนจับความคิดที่สำคัญโดยตั้งคำถามให้ตอบ
3. ให้อ่านเพื่อสังเกตรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง
4. ให้อ่านเพื่อคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้น
5. ให้อ่านโดยกำหนดว่าต้องการให้เรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง
6. ให้อ่านเพื่อให้มีจินตนาการเพิ่มขึ้น
7. ให้อ่านเพื่อให้ทราบแนวการจัดลำดับความ
8. ขยายความในคำตอบออกไปอีก เมื่อต้องการรายละเอียดที่จำเป็นของ

ใจความสำคัญ

บันลือ พฤษะวัน (2530 : 46) กล่าวว่า การอ่านเพื่อจับใจความ มีดังนี้

1. อ่านแบบคร่าว ๆ เพื่อสำรวจหาสิ่งที่สนใจหรือสิ่งที่ต้องการ อ่านเรื่องราวหรือบทความอย่างรวดเร็ว อ่านแล้วพิจารณาตรวจสอบเรื่องราว
2. อ่านเพื่อเก็บใจความสำคัญ เป็นวิธีการที่จะนำไปสู่การย่อความ
3. ตั้งคำถามให้สอดคล้องกับประเด็นสำคัญของเรื่อง
4. ตอบคำถามให้ตรงประเด็น ให้ผู้เรียนขีดเส้นใต้ที่ประโยคบอกใจความนั้น ๆ
5. เรียบเรียงประโยคบอกใจความตามลำดับ อ่านทบทวน

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2545 : 45) กล่าวว่า การอ่านเพื่อจับใจความ มีขั้นตอน

ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 อ่านเร็ว เป็นการอ่านคร่าวๆ อ่านเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบให้พอเข้าใจเรื่อง ให้นักเรียนช่วยกันบอกว่าเรื่องที่อ่านจบไปแล้วมีเนื้อหาเกี่ยวกับใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 อ่านเก็บรายละเอียด เป็นการอ่านทบทวนอีกครั้ง ให้นักเรียนอ่านทบทวนเรื่องอีกครั้งเพื่อเก็บรายละเอียดที่ขาดไป แล้วให้นักเรียนช่วยกันเล่าเรื่องย่อ ๆ

ขั้นตอนที่ 3 ตั้งคำถามจากเรื่องว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ทำไม มีเหตุใดในการกระทำ เพื่อคิดหาคำตอบจากเรื่องที่อ่านไปแล้ว

ขั้นตอนที่ 4 หาประโยคใจความสำคัญแต่ละย่อหน้า ทุกย่อหน้าจะมีใจความสำคัญให้นักเรียนหาประโยคใจความสำคัญที่บอกว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร หรือหาเหตุการณ์สำคัญในย่อหน้าโดยเขียนแผนภาพโครงเรื่อง

ขั้นตอนที่ 5 ตอบคำถามโดยนำคำตอบมาเรียบเรียงใหม่ด้วยสำนวนภาษาของนักเรียนเองจากภาพประกอบโครงเรื่อง

ตัวอย่างแผนภูมิโครงเรื่อง

ใคร ตัวละคร

ที่ไหน สถานที่และลักษณะของสถานที่

ใครทำอะไร

	เหตุการณ์ที่ 1 ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ผลที่ได้รับ
	เหตุการณ์ที่ 2 ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ผลที่ได้รับ
	เหตุการณ์ที่ 3 ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ผลที่ได้รับ
	เหตุการณ์ที่ 4 ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ผลที่ได้รับ
	เหตุการณ์ที่ 5 ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ผลที่ได้รับ
บทสรุป	ผลของเหตุการณ์
ข้อคิด	ข้อคิดจากเรื่อง

ภาพที่ 1 โครงเรื่อง

ดังนั้น จะเห็นว่า ในการสอนอ่านเพื่อจับใจความ เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องที่อ่านประกอบไปด้วยแนวทางหรือขั้นตอนหลายประการ ครูผู้สอนต้องศึกษาให้เข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา และความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน เพราะขั้นตอนและแนวทางบางอย่างอาจจะไม่เหมาะกับนักเรียน ครูผู้สอนต้องรู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสม รวมไปถึงการเลือกกิจกรรม สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของเด็ก อันจะเป็นประโยชน์กับเด็กที่จะใช้เครื่องมือในการเรียนรู้ในวิชาอื่น ๆ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้นิทานประกอบภาพ

1. ทฤษฎีการเรียนรู้

1.1 ทฤษฎีสัมพันธเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (S-R Bond Theory) (สมรักษ์ ทิวศัมา. 2549 : 116) ธอร์นไดค์ ซึ่งเน้นและให้ความสำคัญในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง (Response)

ธอร์นไดค์ (Edward L. Thorndike) เป็นนักการศึกษาและนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการเรียนรู้โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จนค้นพบและสรุปเป็นทฤษฎีสัมพันธเชื่อมโยงที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับการตอบสนอง (Response)

จุดเด่นทฤษฎีของธอร์นไดค์ที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานของการจัดทำบทเรียนโปรแกรม ธอร์นไดค์ กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญไว้ 3 ประการ ได้แก่

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) กฎนี้กล่าวถึงความพร้อมของผู้เรียนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ถ้าร่างกายเกิดความพร้อมแล้วได้กระทำย่อมเกิดความพึงพอใจ แต่ถ้าไม่พร้อมที่จะทำแล้วถูกบังคับให้ทำ จะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ
2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) กฎนี้กล่าวถึงการสร้างความมั่นคงของการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่ถูกต้อง โดยการฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อย ๆ ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร
3. กฎแห่งผล (Law of Effect) กฎนี้กล่าวถึงผลที่ได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรม การเรียนรู้แล้วว่าถ้าได้รับผลที่พึงพอใจ ย่อมอยากจะเรียนรู้่อีกต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ ก็ไม่อยากจะเรียนรู้หรือเกิดความเบื่อหน่าย

1.2 ทฤษฎีการสร้างเงื่อนไขและการเสริมแรงของสกินเนอร์ (สมรักษ์ ทิวังษ์, 2549 :

116)

สกินเนอร์ (Skinner) แห่งมหาวิทยาลัยฮาวาร์ด สนใจศึกษาเรื่องราวพฤติกรรมของมนุษย์ โดยอาศัยพื้นฐานทางธรรมชาติและลักษณะของมนุษย์เสริมต่อจากทฤษฎี S-R ของธอร์นไดค์ไว้ 3 เรื่องด้วยกัน ได้แก่ เงื่อนไขของการตอบสนอง (Operant Conditioning) การเสริมแรง (Reinforcement) และความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) จุดเด่นของทฤษฎี สกินเนอร์ที่นำมาใช้ในบทเรียนโปรแกรม ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1.2.1 เงื่อนไขการตอบสนอง (Operant Conditioning) ได้แก่ พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกจะเกิดบ่อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับ การตอบสนองอัตราการแสดงออกของพฤติกรรม

1.2.2 การเสริมแรง (Reinforcement) ได้แก่ สิ่งเร้าที่ทำให้อัตราการแสดงออก พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการ และตัดหรือกำจัดพฤติกรรมบางอย่างออกไปได้ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะศึกษาเรียนรู้ด้วยความตั้งใจ

1.2.3 ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็ว สามารถนำเวลาที่เหลือไปทำกิจกรรมอื่นโดยไม่ต้องรอผู้เรียนรู้อีก ในขณะเดียวกันผู้เรียนรู้อีกก็จะสามารถเรียนรู้เรื่องต่างๆ จากบทเรียนโปรแกรมได้ตามศักยภาพของตนเอง โดยไม่ถูกบีบบังคับว่าจะต้องเรียนจบเนื้อหาสาระที่ผู้สอนกำหนดพร้อมกับผู้เรียนที่เรียนรู้ได้เร็ว โดยที่ตนเอง “ไม่เกิดการเรียนรู้” อย่างแท้จริง

จากทฤษฎีการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า “การเรียนรู้ของเด็กจะต้องอาศัยเรื่องความพร้อม การฝึกหัด และความพึงพอใจของผู้เรียน ครูผู้สอนก็ต้องคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียน การที่ผู้เรียนจะเกิดความพร้อม ความพึงพอใจ และการฝึกหัดนั้นก็จะต้องอาศัยสิ่งเร้า ที่จะทำให้เกิดการตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น เมื่อเกิดการตอบสนองก็จะต้องให้การเสริมแรง เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์” ดังนั้น การที่จะให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการอ่านสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน จำเป็นที่จะต้องอาศัยสิ่งเร้าที่เหมาะสมกับวัยและความพึงพอใจของผู้เรียนที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องได้ ผู้วิจัยจึงเลือกหนังสือนิทานประกอบภาพอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถที่จะอ่านและจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน อันจะเป็นหนทางที่จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้วิชาอื่นด้วย โดยเฉพาะเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ที่มีปัญหาด้านการรับรู้ทางสายตาและปัญหาด้านการอ่านที่เป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการเรียนรู้ของเด็ก หนังสือ

นิทานประกอบภาพอิเล็กทรอนิกส์ ก็จะเป็นสื่อที่สามารถแก้ปัญหาในเรื่อง การรับรู้ทางสายตาและปัญหาด้านการอ่านของเด็กได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังการเสริมแรงและช่วยกระตุ้นให้เด็กอยากอ่านมากขึ้น

2. ความหมายของนิทาน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายของนิทาน นักการศึกษาหลายท่านได้ให้คำจำกัดความและอธิบายความหมายของนิทานไว้เป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้า ดังนี้ ศรีไพรวรรณ (2517 : 78) ; ภิญาพร นิตยะประภา (2534 : 48) ; ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2526 : 28) และฉวีวรรณ อุทากินันท์ (2527 : 59) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า นิทาน หมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาที่มีได้เจาะจงแสดงประวัติความเป็นมาของเรื่อง จุดใหญ่ก็เพื่อความสนุกสนาน ความพอใจทั้งผู้เล่าและผู้ฟัง อีกทั้งยังให้ความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตในบางครั้งก็สอดแทรกคติสอนใจเอาไว้ด้วย ส่วน กิ่งแก้ว อัดถากร (2530 : 76) ได้ให้ความหมายของนิทานเชิงคติชนวิทยาว่า นิทาน หมายถึง เรื่องเล่าสืบต่อกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ถ่ายทอดโดยวิธีมุขปาฐะหรือบางส่วนได้รับการบันทึกไว้แล้ว อีกทั้งสมบัติ จำปาเงิน และ ลำเนียง มณีกาญจน์ (2531 : 46) กล่าวว่า นิทานเป็นคำบาลีสันสกฤตที่ไทยนำมาใช้ในหลายความหมายเช่น หมายถึงเหตุ สาเหตุ ต้นเรื่องหรือเรื่องเดิม เรื่องเล่า นิทานมีความหมายกว้างกว่านิยาย ซึ่งเป็นคำไทย ต่อมานักภาษาได้พยายามแสดงความแตกต่างของทั้งสองคำในแง่การแต่ง กล่าวคือ นิทานมักใช้กับเรื่องเล่าธรรมดา อาจเป็นเรื่องตำนาน หรือเรื่องสำหรับเด็ก ส่วนนิยายมักถือว่าเป็นเรื่องเล่าที่ยืดยาว ยิ่งใหญ่ สำหรับผู้ใหญ่และ พิมพ์ประไพ ฐวีขวงส์ (2542 : 118) สรุปความหมายของนิทานไว้ว่า นิทาน หมายถึง เรื่องเล่าหรือเรื่องที่แต่งขึ้นมาเพื่อมุ่งให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแต่บางครั้งก็สอดแทรกคติเพื่อสอนคนในการดำรงชีวิต

จากความหมายดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า นิทานหมายถึง เรื่องที่เล่าหรือเรื่องที่แต่งขึ้นมาเพื่อมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และสอดแทรกคติสอนใจแฝงไว้กับเรื่องราวอาจจะเป็นเรื่องตำนานหรือเรื่องสำหรับเด็กที่เล่าสืบต่อกันมา ซึ่งอาจเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องที่ไม่จริงก็ได้ ภายหลังจึงมีทั้งการเล่าด้วยวิธีมุขปาฐะและบันทึกหลักฐานการแต่งไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

3. ประเภทของนิทาน

การแบ่งประเภทของนิทาน สามารถแบ่งได้หลายประเภท เช่นแบ่งตามเขตพื้นที่ แบ่งตามยุคสมัยแบ่งตามครุชนิแบบเรื่องหรือแบ่งตามชนิดของการเล่านิทาน แต่ที่นิยมกันมาก คือ การแบ่งตามรูปแบบของนิทาน ซึ่งจะขอกล่าวต่อไป

การแบ่งนิทานตามรูปแบบของนิทาน สามารถจำแนกและแบ่งได้ตามเนื้อหาสาระที่เป็นเรื่องราวของนิทาน ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้อธิบายวิธีการแบ่งประเภทนิทานตามรูปแบบของนิทาน ไว้ดังนี้

การแบ่งนิทานตามรูปแบบของนิทาน แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ 8 ประเภท คือ เกริก ชุ่นพันธ์ (2538 : 89) กล่าวถึง การแบ่งประเภทของนิทานตามรูปแบบของนิทาน ดังนี้

1. เทพนิทานหรือเทพนิยายหรือเรื่องราวปรัมปราเป็นนิทานหรือนิยายที่เกินเลยความเป็นจริงเหนือความเป็นจริงของมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับอภินิหาร ตัวเอกหรือตัวละครเด่น ๆ จะมีอภินิหารหรือเวทมนต์ ฤทธิ์เดช ฉากหรือสถานที่ในเนื้อเรื่องมักเป็นสถานที่พิเศษ หรือถูกกำหนดขึ้นมา เช่น สรวงสวรรค์หรือเมืองบาดาล มีพระเอกเป็นเจ้าชาย มีนางเอกเป็นเจ้าหญิง มีนางฟ้า มีเทวดา มียักษ์ ฯลฯ เป็นต้น

2. นิทานประจำถิ่นหรือนิทานพื้นบ้าน มักเป็นนิทานที่ถูกเล่าขานตกทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตำนานพื้นบ้าน ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ภูเขา ทะเล แม่น้ำ เรื่องราวของโบราณวัตถุที่มีเหตุแห่งที่มาของการสร้าง การเกิด ฯลฯ เป็นต้น

3. นิทานคติสอนใจ เป็นนิทานที่เลียบเคียงเชิงเปรียบเทียบกับชีวิต และความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์ ให้บังเกิดผลในการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ให้พิถีพิถัน ละเอียดรอบคอบและไม่ประมาท ช่วยเหลือเมตตาต่อผู้อื่น และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4. นิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่อ้างถึงบุคคลที่มีความสามารถ อดอาจ กล้าหาญ นิทานวีรบุรุษมักเป็นเรื่องที่ถ่ายทอดเรื่องจริงของบุคคลที่สำคัญ ๆ ไว้แต่ มักสร้างฉาก หรือสถานการณ์นำต้นต้น หรือเกินความจริง เพื่อให้เรื่องราวสนุกสนาน และทำให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามว่าบุคคลผู้นั้นเป็นวีรบุรุษนั้นมีความสามารถ และน่าสนใจจริง

5. นิทานอธิบายเหตุ เป็นนิทานที่เป็นเรื่องราวเหตุที่มาของสิ่งหนึ่งสิ่งใดและอธิบายพร้อมตอบคำถามเรื่องราวนั้น ๆ ด้วย เช่น เรื่องกระต่ายในดวงจันทร์ ทำไมน้ำทะเลจึงเค็ม นกยูงกับนกกา ฯลฯ เป็นต้น

6. เทพปกรณัม เป็นนิทานที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ โดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับตัวบุคคลที่มีอิทธิพลเหนือความเป็นจริง ลึกลับ ได้แก่ พระอินทร์ พระพรหม ทศกัณฐ์ ฯลฯ เป็นต้น

7. นิทานที่มีสัตว์เป็นตัวเอก และเปรียบเทียบเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคม สอนจริยธรรมแฝงแง่คิด และแนวทางแก้ไขเป็นบางครั้ง หรือบางครั้งสอนแบบทางอ้อมผู้อ่านหรือผู้ฟังจะต้องพิจารณาเอง มักเป็นเรื่องราวบันเทิงคดีที่สนุกสนาน

8. นิทานตลกขบขัน เป็นนิทานที่มีเรื่องราวเปรียบเทียบชีวิตความเป็นอยู่ แต่มีมุมที่ตลกขบขัน สนุกสนาน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นสุข เนื้อเรื่องจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับไหวพริบเรื่องราวแปลก ๆ เรื่องเหลือเชื่อ เรื่องเกินความเป็นจริง ฯลฯ เป็นต้น

จรรยาบรรณ นุชนิยม (2526 : 75) กล่าวถึง การแบ่งนิทานออกเป็นประเภท ตามรูปแบบนิทาน 5 ประเภท

1. นิทานปรัมปรา (Fairy Tale) เป็นนิทานที่มีเรื่องค่อนข้างยาว เป็นเรื่องสมมติว่าเกิดขึ้นในที่ใดที่หนึ่ง ไม่กำหนดชัดเจนว่าที่ไหน ตัวเอกของเรื่องเป็นผู้มีคุณสมบัติพิเศษประการใดประการหนึ่ง เช่น เป็นผู้มีอำนาจ มีบุญ มีฤทธิ์เดช ทำให้ศัตรูพ่ายแพ้ได้ ถ้าเป็นหญิงมักได้แต่งงานกับชายสูงศักดิ์ เช่น ปลาบู่ทอง สโนไวท์ และซินเดอเรลลา

2. นิทานท้องถิ่น (Legend) เป็นนิทานที่มีเรื่องสั้นกว่านิทานปรัมปรา มักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ไซคลอป หรือคตินิยม แต่เชื่อว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงหรือมีเค้าความจริง มีบุคคลจริงๆ มีสถานที่จริงกำหนดแน่นอนกว่านิทาน

3. นิทานเทพนิยาย (Myth) เป็นนิทานที่มีเทวดา นางฟ้า เป็นตัวเอกของเรื่อง เช่น เมขลา – รัมสูร ท้าวมหาสงครามต์

4. นิทานเรื่องสัตว์ (Animal Tale) เป็นนิทานที่มีตัวเอกเป็นสัตว์ และมีความคิดและการกระทำต่าง ๆ ตลอดจนพูดจาอย่างคน หรืออาจมีคนที่เกี่ยวข้องกับอยู่ด้วย ทั้งคนทั้งสัตว์สามารถพูดจาโต้ตอบ และปฏิบัติต่อกันได้ นิทานประเภทนี้อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

4.1 นิทานเรื่องสัตว์ประเภทคติธรรม (Fable) ได้แก่ นิทานอีสป ชาติต่าง ๆ

4.2 นิทานเรื่องสัตว์ประเภทเล่าซ้ำหรือเล่าไม่รู้จบ (Commutative Tale)

เช่น เรื่องยายกะตา

5. นิทานตลกขบขัน (Jest) เป็นนิทานเรื่องสั้น ๆ จุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ต่าง ๆ อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับความโง่ กลโง่ การแก้เผ็ดแก้คำ การแสดงปฏิภาณไหวพริบตลอดจนการเดินทางและการผจญภัยที่ก่อเรื่องผิดปกติในแง่ขบขันต่าง ๆ

วรรณิ ศิริสุนทร (2539 : 28) ได้แบ่งนิทานสำหรับเด็กออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. นิทานพื้นบ้าน (Folk Tales) เป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน จนภายหลังมีการเขียนขึ้นตามเค้าเดิมบ้าง จัดจำเรื่องราวมาเขียนขึ้นบ้าง ไม่ปรากฏว่าผู้แต่งดั้งเดิมเป็นใคร มักจะกล่าวอ้างว่าเป็นของเก่าแล้วเอามาเล่าใหม่ นิทานพื้นบ้านแบ่งออกเป็นชนิดใหญ่ ๆ ดังนี้

1.1 นิทานเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ (Talking – Beast Tales) มีตัวละครเป็นสัตว์พูดจาโต้ตอบกัน บางครั้งสัตว์ก็พูดจาโต้ตอบกับคนด้วย เช่น เรื่องแม่ไก่สีแสด ปลาบู่ทองและลูกเสือกกับลูกวัว เป็นต้น

1.2 นิทานไม่รู้จบ (Cumulative Tales) เป็นนิทานเรื่องธรรมดาพื้น ๆ แต่เนื้อเรื่องมีการกระทำต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ และซ้ำ ๆ กัน เช่น เรื่อง ดากับยาย ลูกไก่ตื่นตูม

1.3 นิทานตลกขบขัน (The Drolls หรือ Humorous Tales) เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นทำนองไร้สาระหรือโง่เขลา และแปลกประหลาด ชวนให้เห็นเป็นเรื่องตลกขบขัน บางครั้งก็เป็น การใช้ปฏิภาณไหวพริบ เช่น เรื่องศรีธนญไชย

1.4 นิทานอธิบายเหตุ (Pourquoi Stories หรือ Tales that tell why) ส่วนใหญ่นิทานพื้นบ้านชนิดนี้มีเนื้อเรื่องอธิบายหรือตอบคำถามของเด็ก ๆ ว่า “ทำไม...?” ส่วนใหญ่อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของสัตว์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีของผู้คนในชาติ ต่าง ๆ บางครั้งก็เกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น เรื่องทำไมกระต่ายจึงหางสั้น เสือทำไมจึงมีลาย น้ำทะเลทำไมจึงเค็ม

1.5 เทพนิยาย (Fairy Tales) บางครั้งเรียกว่า นิทานเกี่ยวกับเวทมนต์คาถา (Tales of magic) ลักษณะของนิทานชนิดนี้ที่เห็นเด่นชัด คือ เรื่องมักยาว ชับซ้อน ตัวละคร มักมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์สามารถบันดาลสิ่งที่ติงาม หรือสิ่งที่ชั่วร้ายได้ หรือมีผู้วิเศษสามารถทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ได้อย่างที่คนธรรมดาไม่สามารถจะทำได้ เป็นนิทานพื้นบ้านชนิดที่ครองใจเด็กมาเป็นเวลาช้านาน มักจะนิยมขึ้นต้นว่า “ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว” หรือ “ในกาลครั้งหนึ่ง” เช่น เรื่องสังข์ทอง พระระดมรี เจ้าหญิงนิทรา

2. นิทานสอนคติธรรม (Fables) มีลักษณะเป็นนิทานสั้น ๆ ตัวละครมีทั้งคนและสัตว์สัตว์มีบทบาทเหมือนคน มีแกนเรื่องแกนเดียว มีโครงเรื่องง่ายและสั้น และต้องให้

บทเรียนสอนใจ เป็นข้อสรุปที่ชัดเจน นิทานคติธรรมของต่างประเทศที่รู้จักกันดีได้แก่ นิทานอีสป (Aesop's Fables) ผู้เขียนคือ อีสป (Aesop) ซึ่งเข้าใจว่าเป็นทาสชาวกรีก มีชีวิตอยู่ระหว่าง 620 – 560 ปี ก่อนคริสตกาลเนื่องจากเขาถูกจำกัดเสรีภาพในการพูด และการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง จึงพยายามหาทางออกด้วยการแสดงความคิดเห็นออกมาในรูปของนิทานสอนคติธรรม ตัวอย่างนิทานอีสป ได้แก่ หมาป่ากับลูกแกะราชสีห์กับหนู นิทานสอนคติธรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 นิทานเทียบสุภาษิต เป็นนิทานที่มักจะยกสุภาษิตตั้งเป็นโคลง 1 บทแล้วมีนิทานเปรียบเทียบได้กับโคลงนั้น

2.2 นิทานชาดก เป็นนิทานสอนคติธรรมของอินเดีย ซึ่งคำว่าชาดกมาจากภาษา มคธ แปลว่าเกิดแล้วคือหมายถึงเรื่องราวของพระพุทธเจ้าและพระสาวกที่เกิดขึ้นมาแล้วในชาติก่อน และแต่ละชาติได้บำเพ็ญบารมี คือความดียิ่งขึ้นจนพระชาติสุดท้ายได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า

3. นิทานปรกรณัม (Myth) เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์และเรื่องราวในบรรพกาลเกี่ยวกับพื้นโลก ท้องฟ้า และพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์มีเทพเจ้าเป็นผู้ควบคุมปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

4. มหาकाพย์และนิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่มีลักษณะคล้ายกับเทพปรกรณัมต่างกันแต่ว่าตัวละครของนิทานประเภทนี้เป็นมนุษย์ไม่ใช่เทพเจ้า มีการกระทำที่กล้าหาญฟันฝ่าอุปสรรค และประสบผลสำเร็จในที่สุด ได้แก่ เรื่อง King Arthur and the Knights of the Round (กษัตริย์อาเธอร์และอัศวินโต๊ะกลม) Robin Hood (โรบินฮูด) Ramayana (รามเกียรติ์) และเรื่องของวีรบุรุษประจำท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น ท้าวแสนปม ดันราชวงศ์อุทองและไกรทอง วีรบุรุษแห่งเมืองพิงจิตร

5. หนังสือภาพที่เป็นเรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่สำหรับเด็กที่มีตัวเอกเป็นสัตว์ (Animal Stories) นิทานสมัยเก่าที่มีตัวละครเป็นสัตว์ เราจะพบมากในบทกลอนกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้านและนิทานสอนคติธรรม แต่ในปัจจุบันนี้ได้มีผู้แต่งนิทานสำหรับเด็กที่มีตัวละครเป็นสัตว์ โดยแบ่งเป็น 3 ชนิด ได้แก่ สัตว์ที่มีบทบาทการกระทำอย่างคน และสัตว์ที่มีความเป็นอยู่และความนึกคิดตามธรรมชาติของสัตว์ เรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่สำหรับเด็กเล็กที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ หรือที่มีตัวละครเป็นสัตว์ มีทั้งที่แต่งเป็นเรื่อง ๆ ไป และแต่งออกมาเป็นหนังสือชุด ตัวเอกส่วนใหญ่มีบทบาทที่ค่อนข้างซุกซน แต่เด็ก ๆ ชอบมาก และส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นหนังสือภาพ เช่น The Ugly Duckling (ลูกเป็ดขี้เหร่) เขียนโดยฮันส์คริสเตียนแอนเดอร์เซน

ในการศึกษาเรื่องประเภทของนิทานนี้ ขอแบ่งประเภทนิทานในสภาพปัจจุบันออกเป็น 8 ประเภทด้วยกัน คือ

1. นิทานปรัมปรา
2. นิทานท้องถิ่น
3. นิทานเทพนิยาย
4. นิทานตลกขบขัน
5. นิทานสร้างเสริมคุณธรรม
6. นิทานเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ ที่มีสัตว์เป็นตัวเอกของเรื่อง
7. นิทานให้ความรู้เฉพาะในเรื่องหนึ่งเรื่องใด เช่น นิทานเรื่องยาเสพติด โรคเอดส์และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

8. นิทานส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

จากประเภทของนิทานที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่าลักษณะของนิทานโดยทั่วไปนั้น นอกจากจะให้ความบันเทิงใจแล้วยังสอดแทรกคติสอนใจแฝงกับเรื่องราวเพื่อน้อมนำให้ผู้อ่านทำความดี โดยแบ่งประเภทของนิทานจากลักษณะเนื้อหาและสาระเรื่องราวไว้ได้หลายประเภทด้วยกัน ซึ่งนิทานสำหรับเด็กนั้นมักจะมีภาพประกอบเรื่องราวด้วยเสมอ

4. หลักการเลือกนิทานให้เหมาะสมกับเด็ก

นิทาน คือ เรื่องราวซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ตลอดจนต้องการสอดแทรกความรู้ แนวคิด คุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของลักษณะนิทานที่ดีและการเลือกนิทานให้เหมาะสมกับเด็ก โดยควรมุ่งศึกษาถึงเรื่องวิธีการเลือกนิทานที่ดีให้สอดคล้องกับความสนใจ และพัฒนาการตามวัยของเด็กเป็นสำคัญลักษณะของนิทานที่ดี

1. ดำเนินเรื่องสนุกสนาน น่าสนใจ ชวนติดตาม
2. เนื้อเรื่องให้ความรู้ แนวคิด หรือคติธรรมแก่เด็ก
3. ดำเนินเรื่องมีตัวละครไม่มากนัก ทุกตัวมีบทบาทในการดำเนินเรื่อง
4. ภาพประกอบสวยงาม สอดคล้องกับตัวละครและเนื้อเรื่อง
5. ใช้ภาษาง่าย ๆ เหมาะสมกับวัยของเด็ก
6. รูปเล่มแข็งแรงทนทาน

ในเรื่องหลักการเลือกนิทานให้เหมาะสมกับเด็กนั้น ได้มีผู้ให้ทรรศนะในเรื่องนี้ไว้หลายท่านซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

ฉวีวรรณ กิณวงศ์ (2526 : 89) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

1. เป็นเรื่องง่าย แต่มีความสมบูรณ์ในตัว เน้นเหตุการณ์อย่างเดียวให้เด็กพอคาดคะเนเรื่องได้บ้าง อาจสอดแทรกเกร็ดที่ชวนให้เด็กสงสัยว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นต่อไป เพื่อให้เรื่องมีรสชาติ ตื่นเต้น
2. เป็นเรื่องที่เด็กมีความสนใจ อาจจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตเด็ก และสัตว์ต่าง ๆ
3. ควรมียุทธนามาก ๆ เพราะเด็กส่วนมากไม่สามารถฟังเรื่องความเรียงได้ดี และภาษาที่ใช้ต้องสละสลวยเหมาะสมกับวัยเด็ก
4. มีการกล่าวซ้ำคำหรือประโยค วลี เพื่อเด็กจะจำได้ง่ายและรวดเร็ว
5. ควรเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก เนื้อเรื่องถึงจุดสุดยอดง่ายและน่าฟังพอใจ เมื่อเล่าจบเด็กก็มีความสุข มีคติสอนใจในเนื้อเรื่องควรมีตัวละครที่เด็กสามารถสมมติเป็นตัวเองได้ และชื่อของตัวละครควรเป็นภาษาไทย เป็นชื่อง่าย ๆ ที่เด็กเข้าใจความหมายได้
- 6) เนื้อเรื่องควรสอดแทรกคติธรรมสอนตัวละครให้มีมารยาท ให้เป็นเด็กดีอบรมเด็กให้รู้ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

พรจันทร์ จันทวิมล (2539 : 71) ผู้ซึ่งทำงานใกล้ชิดกับเด็กปฐมวัยมาตลอด และเป็นนักแต่งนิทาน และนักเล่านิทานสำหรับเด็ก ได้กล่าวถึงการเลือกนิทานสำหรับเด็ก ไว้ดังนี้

1. เป็นเรื่องง่าย ๆ แต่สมบูรณ์เน้นเหตุการณ์อย่างเดียวให้เด็กพอคาดคะเนเรื่องได้
2. มีการเดินเรื่อง ได้อย่างรวดเร็ว
3. ตัวละครน้อย มีลักษณะเด่นที่จำได้ง่าย เด็กอาจสมมติตัวแทนได้
4. มียุทธนามาก ๆ เพราะเด็กส่วนมากไม่สามารถฟังเรื่องที่เป็นความเรียงได้ดี
5. ใช้ภาษาง่าย ๆ ประโยคสั้น การกล่าวซ้ำ คำ หรือคำสัมผัสจะช่วยให้เด็กจดจำได้ง่ายและรวดเร็ว
6. สร้างความรู้สึก ความพอใจให้กับผู้ฟัง
7. เป็นเรื่องใกล้ตัวเด็ก เช่น ครอบครัวสัตว์เลี้ยงหรือเรื่องที่เด็กจะจินตนาการตามความยาวไม่เกิน 15 นาที

อารมณี สุวรรณपाल (2532 : 28) ได้ให้แนวคิดในการเลือกเรื่องราวหรือนิทานที่เหมาะสมกับเด็กว่าจะต้องพิจารณาสิ่งที่สำคัญหลายประการ คือ

1. เป็นเรื่องง่าย ๆ ดำเนินเรื่องดีมีจุดเด่นของเรื่องจุดเดียว เพื่อสะดวกที่จะให้เด็กได้จับประเด็นของเรื่อง โดยไม่ยากนัก มีบทสนทนาบ้าง
2. ใช้คำซ้ำ ๆ คำคล้องจอง และประโยคสั้น ๆ ที่เด็กจำได้ง่าย ๆ
3. ภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาที่ดึงดูดความสนใจเด็กและใช้ภาษาที่ถูกต้อง
4. เหตุการณ์ของเรื่องควรเป็นเหตุการณ์ที่ใกล้ตัวเด็ก และเรื่องที่เกิดคำนึงถึงตามจินตนาการ

5. จุดเด่นของเรื่องควรง่ายและเป็นที่น่าสนใจของเด็ก

6. ตัวละครเด่น ควรมีเพียงตัวเดียว ถ้ามีหลายตัวจะทำให้เด็กงง

7. ถ้ามีเรื่องของศาสนา วัฒนธรรม และเชื้อชาติ ควรเป็นเรื่องที่ใช้ภาพพจน์ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับท้องถิ่นจากแนวคิดการเลือกนิทานดังกล่าวข้างต้น การเลือกนิทานที่เหมาะสมกับเด็กนั้นมุ่งเน้นไปที่เนื้อเรื่องของนิทาน จะต้องเป็นเรื่องที่ง่าย ๆ แต่มีความสมบูรณ์ เป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวเด็กตัวละครมีไม่มากนักแต่มีลักษณะเด่นที่เด็กเห็นและจดจำได้ง่าย ทั้งที่การดำเนินเรื่องควรเน้นที่บทสนทนามากกว่าเขียน นอกจากนี้การเลือกนิทานให้เด็กจะต้องคำนึงถึงเรื่องวัยของเด็กด้วย

วิลโลว์ เวียงวีระ (2525 : 74) ได้กล่าวถึงระดับอายุและเรื่องที่เด็กสนใจในแต่ละวัยไว้ดังนี้

1. อายุ 1 - 2 ขวบ ชอบฟังเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเองเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวเด็กเอง เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน สั้น ๆ ง่าย ๆ เช่น เรื่องเกี่ยวกับครอบครัว พ่อแม่ พี่น้อง สัตว์เลี้ยงในบ้าน
2. อายุ 3 - 4 ขวบยังชอบฟังเรื่องที่ใกล้ตัวหรือในชีวิตจริง นิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็กๆ นี้ควรจะอิงความจริงอยู่บ้าง
3. อายุ 4 - 5 ขวบ วัยนี้เป็นวัยที่เด็กอยากรู้อยากเห็น ต้องการที่จะรู้ว่าสิ่งนั้นสิ่งนี้มาจากไหน ทำไมจึงเป็นนั้นเช่นนี้ จึงไม่เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ สิ่งนี้มีความเป็นมาอย่างไร เด็กวัยนี้เริ่มจะเข้าใจ ข้อแตกต่างระหว่างความจริงและเรื่องสมมติ นิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยนี้ ควรจะเป็นเรื่องสั้นเข้าใจง่าย มีตัวละครตัวเอกเพียงตัวเดียว และตัวละครร่วมอีก 2 - 3 ตัว เป็นเรื่องที่ส่งเสริมจินตนาการและอิงความจริงอยู่บ้าง
4. อายุ 5 - 6 ขวบ วัยนี้เด็กเริ่มสนใจโลกความเป็นจริง แยกอดีต ปัจจุบัน ได้ รู้จักสิ่งแวดล้อมที่ห่างตัวมากขึ้น เริ่มเข้าใจตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่เป็น

ศูนย์กลางของทุกสิ่งทุกอย่างเช่นแต่ก่อน เนื้อหาของเรื่องที่เราควรเป็นสิ่งส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาด้วยจะเป็นเรื่องจริงในปัจจุบันหรือเป็นเรื่องประเภทวีรบุรุษทั้งหลายก็ได้

5. เด็กอายุ 7 - 8 ปี สนใจอ่านหนังสือที่มีภาพมาก ๆ สีสันสดใส ชัดเจน ชอบเรื่อง ขวณคิด สนใจเกี่ยวกับชีวิตจริงที่เราคุ้น ๆ ง่าย ๆ ตัวละครมีบุคลิกเด่นกล้าหาญ และเป็นคนดี

6. เด็กอายุ 9 - 10 ปี เป็นวัยที่เริ่มสนใจและเอาใจใส่ในการอ่านอย่างจริงจัง เพราะอ่านหนังสือแตกฉานขึ้น ทั้งเด็กหญิงและเด็กชายชอบหนังสือที่มีรูปภาพมาก ๆ มีสีสันสดใส สวยงามภาพชัดเจน ชอบเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ต่าง ๆ แต่เริ่มชอบเรื่องจริง ๆ มากกว่าที่สัตว์จะทำอะไรได้เหมือนคนชอบนิทานเกี่ยวกับนางฟ้าและทเวคา ชอบเรื่องผจญภัย ตลกขบขัน ไม่ชอบเรื่องที่หวาดเสียวเกินไป

7. เด็กอายุ 11 - 12 ปี เด็กวัยนี้สนใจเรื่องเกี่ยวกับชีวประวัติของครอบครัว สนใจเกี่ยวกับชีวิตในโรงเรียน เด็กชายชอบเรื่องสัตว์ที่ต้องไปผจญภัย เป็นเรื่องตื่นเต้นลึกลับ เด็กชายที่ฉลาดชอบเรื่องเกี่ยวกับการประดิษฐ์เครื่องยนต์กลไก และเรื่องราวต่าง ๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์ เด็กชายบางคนยังสนใจการ์ตูน นิทาน แต่ละความสนใจเรื่องสัตว์ลงไปบ้างหันไปสนใจพวกหุ่นยนต์มากกว่า ส่วนเด็กหญิงสนใจเรื่องเกี่ยวกับชีวิตภายในบ้าน สัตว์เลี้ยง เด็กหญิงมีจินตนาการมากกว่าเด็กชาย สำหรับเด็กหญิงที่ฉลาดจะไม่ชอบ นวนิยายเกี่ยวกับอารมณ์ เด็กชายและเด็กหญิงส่วนใหญ่จะสนใจชีวประวัติ ประวัติศาสตร์ เรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา ความเป็นอยู่ของเด็กชาติอื่น ชอบนิทานพื้นเมืองของชนชาติอื่น ๆ และชอบเรื่องเกี่ยวกับกีฬา

เกริก ยूनพันธ์ (2538 : 85) กล่าวถึงนิทานที่เด็กสนใจสามารถแบ่งได้ตามความต้องการ และตามพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. เด็กวัยแรกเกิดถึง 2 ขวบ เด็กวัยนี้สนใจนิทานที่มีเรื่องสั้น ๆ หรือนิทานที่กล่าวถึงถ้อยคำเป็นคำ ๆ พร้อมภาพประกอบที่มีสีสัน เด็กวัยนี้มีพัฒนาการสามารถใช้มือคว้าจับสิ่งของได้เบื้องต้น ดังนั้น เริ่มแรกจึงควรมีของเล่นที่ทำจากผ้า หรือพลาสติกที่ปราศจากสารพิษ ให้เขาจับเล่นนอกจากนิทานที่มีคำพูดเป็นคำ ๆ แล้ว เด็กในวัยนี้เพลงกล่อมเด็กถือว่ามี ความสำคัญต่อเขามาก และภาพที่มีสีสันสดใส ควรนำมาให้เด็กดูเป็นครั้งคราว

2. เด็กวัยระหว่าง 2 ถึง 4 ปี เด็กวัยนี้จะสนใจคำพูดที่มีถ้อยคำคล้องจอง ชอบซักถามเพราะความใคร่รู้ใคร่เห็น และชอบให้พี่เลี้ยงหรือพ่อแม่ร้องเพลง หรือท่องคำคล้องจองให้เขาฟัง หรือส่วนใหญ่จะเป็นเพลงกล่อมเด็กและตัวของเขาก็จะนั่งฟังจนมั่นใจ และในที่สุดเขา จะร้องตาม หรือเล่นกับตุ๊กตาของเขา เด็กจะจำคำลงท้ายของแต่ละประโยคของคำคล้องจอง

โดยออกเสียงตามหรือเปล่งเสียงร้องตามด้วยเป็นคำ ๆ นิทานเรื่องยายกะตาดี้ก็จะชอบมาก และชอบ เรื่องเล่าที่มี คำคล้องจองสัมพันธ์กัน เช่น ยายกะตาดี้ ปลูกถั่วปลูกงาให้หลานเฝ้า หลานไม่เฝ้า เอาแต่ปั่นวัว ปั่นควาย อีการก็เลยมากินถั่วกินงาของตาดี้ยาย ยายมายายคำ ตามาตาดี้ หลานคนดึกร้องไห้แง ๆ เป็นต้น นิทานสำหรับเด็กวัยนี้ก่อนนอนก็มีความสำคัญมาก นิทานที่ใช้เล่าจะเป็นเรื่องเดิมซ้ำแล้วซ้ำอีกของทุก ๆ คืน และคืนละหลายๆ ครั้งในเรื่องเดียวกัน โดยเนื้อหาจะต้องคงเดิมเพียงแต่เพิ่มรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้สนุกตามสถานการณ์แต่ละวันเท่านั้น

3. เด็กอายุระหว่าง 4 – 6 ปี เด็กวัยนี้จะให้ความสนใจเกี่ยวกับตัวเองน้อยลง และหันมาสนใจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวของเขามากขึ้น แต่ความสนใจของเด็กในวัยนี้ยังเป็นระยะสั้น ๆ เท่านั้นคำกล่อมที่มีคำคล้องจอง เช่น เพลงกล่อมเด็ก เด็กยังชื่นชอบอยู่ คำทายที่ประหลาดปัญหาเด็กจะชอบมากด้วย เช่น หนุมิกับหนูมา หนูมากับหนุมิ หนุมิมิมีตุ๊กตาทามา หนูมามีตุ๊กตาทามิ นอกจากนี้เด็กยังจะชอบนิทานที่มีตัวเดินเรื่องหรือตัวเอกของเรื่องเป็นสัตว์พูดได้ เช่น หมาป่าพูดคุยกับหนูน้อยหวมกแดง เป็นต้น

ฉวีวรรณ กิณาวงศ์ (2526 : 58) กล่าวว่า ครูและผู้ใหญ่จะต้องเลือกหนังสือนิทานที่เห็นว่าดี และเหมาะสมกับเด็กและมีประโยชน์มาให้เด็กอ่าน หนังสือนิทานที่จะนำมาให้เด็กอ่านนั้นควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. รูปภาพจะต้องครบถ้วนไม่ตัดขาดหายไป
2. เป็นหนังสือที่มีภาพเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กรู้จัก และเคยเห็นทั่ว ๆ ไป
3. สีสันของภาพต้องสวยสดงดงาม เพราะเด็กๆ ชอบรูปภาพที่มีสีสันสวยงามมากกว่าภาพขาวดำ และภาพควรเป็นสีที่ชัดเจนไม่พร่ามัวเลอะเทอะ เพราะรูปภาพจะช่วยให้เด็กเข้าใจเรื่องราวได้ดีขึ้น
4. ภาพประกอบดูแล้วมีชีวิตจิตใจเหมือนความเป็นจริง เหมาะสมกับเรื่อง และถูกสัดส่วน เช่น หน้าตาน่ารัก สวยงาม ไม่พิการหัวโต ตัวเล็ก ฯลฯ
5. รูปเล่มเปิดออกอ่านได้เต็มที่ และสันหนังสือควรหุ้มด้วยผ้า กระดาษที่ใช้เขียน ไม่ควรเป็นกระดาษมัน และไม่ควรจะขาวกระจ่างจนสะท้อนแสงได้
6. ปกหนังสือไม่ควรห่อปก เพราะต้องการจะให้เด็ก ได้ดูรูปภาพหน้าปก เพื่อจะทราบได้ว่าเป็นเรื่องอะไร
7. ควรเลือกหนังสือนิทานที่มีตัวอักษร โตพอสมควร ไม่ใหญ่มากหรือเล็กเกินไป ตัวอักษรและภาษาจะต้องเขียนอย่างถูกต้อง เพื่อเด็กจะได้เอาแบบอย่างและเข้าใจได้ง่าย ช่องว่างระหว่างบรรทัดจะต้องมีขนาดพอดี ริมกระดาษเว้นไว้ประมาณ 1 นิ้ว

8. หนังสือนิทานควรจัดไว้ที่มุมหนังสือ มีชั้นและกระเป๋านั่งสำหรับวางหนังสือเรื่องและนิทานที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก

8.1 เป็นเรื่องที่น่าหวาดเสียวอย่างไม่มีเหตุผล เช่น เรื่องเกี่ยวกับภูตผี

8.2 เรื่องที่เกี่ยวกับการรักใคร่ การหนีตามกันของหนุ่มสาว

8.3 เรื่องเกี่ยวกับการพลัดพรากจากพ่อแม่ และการถูกทอดทิ้ง

8.4 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความโหดร้ายทารุณ มีการลงโทษอย่างรุนแรงเกินไป ไม่เหมาะสมกับความรู้สึกรของเด็ก และเหตุผลในการลงโทษนั้น และควรมีการให้อภัยซึ่งกันและกัน เพื่อให้เห็นว่าความยุติธรรมยังมีในโลก

8.5 เรื่องที่ผู้เล่า ครูและผู้ใหญ่ไม่ถนัดที่จะเล่า จะทำเด็กมีเจตคติที่ไม่ดีได้

8.6 เรื่องที่สอดแทรกศีลธรรมมากเกินไป บ่อยเกินไปจนเด็กเบื่อการ

ปฏิบัติกิจกรรมหลังการอ่านนิทานจบเลือกทำกิจกรรมต่อเนื่องจากการอ่านนิทานดังนี้ (1) กิจกรรมภาษา ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้ ตั้งชื่อเรื่องนิทานที่อ่าน ร้องเพลงเกี่ยวกับตัวละคร ถาม-ตอบ - ทายปัญหาจากเรื่องที่อ่าน แต่งนิทานขึ้นใหม่โดยใช้ตัวละครชุดเดิม แต่งนิทานต่อเนื่องจากเรื่องเดิมที่อ่าน อภิปรายเกี่ยวกับบทบาทของตัวละครในนิทาน ประกวดการเล่านิทานจากเรื่องที่อ่าน ไปและเล่านิทานต่อเนื่องกันคนละตอน (2) กิจกรรมการแสดงละคร ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้ แสดงบทบาทสมมติตามเรื่องราวของนิทานที่ได้อ่านมาแล้ว แสดงบทบาทสมมติเหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งของนิทาน แสดงละครใบ้ฉากสั้น ๆ และแสดงละครพูด (3) กิจกรรมศิลปะ ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้ วาดภาพ-ระบายสี ต่อเติมภาพตัวละครให้สมบูรณ์ ปั้น - ฉีก - ปะตัวละครในนิทานและงานศิลปะประดิษฐ์ตัวละครในนิทาน

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า เด็กจะมีความสนใจในนิทานแตกต่างกันตามวัย กล่าวคือ เด็กวัยแรกเกิดถึง 2 ปี สนใจฟังนิทานเรื่องสั้น เป็นเรื่องราวที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก มีภาพประกอบที่มีสีสันสดใสดึงดูดความสนใจของเด็ก ลักษณะของนิทานอาจเป็นรูปเล่ม หรือของเล่นที่ทำด้วยผ้า และพลาสติกที่ปราศจากสารพิษ ส่วนเด็กวัย 2 ถึง 4 ปี ลักษณะของนิทานที่เด็กสนใจยังคงเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวเด็กหรือเรื่องราวในชีวิตจริง มีตัวละครเพียง 2-3 ตัว เนื้อเรื่องส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการมีการใช้ภาษาในการดำเนินเรื่องมากขึ้น เช่น คำกลอนหรือคำคล้องจอง ส่วนเด็กวัย 4 - 6 ปี สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากขึ้นทั้งโลกของความเป็นจริงและสิ่งสมมติ ดังนั้น นิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยนี้ควรเป็นนิทานที่ช่วยส่งเสริมความสนใจของเด็ก สำหรับหลักการเลือกหนังสือนิทานให้เหมาะสมกับเด็กนิทานประกอบภาพเป็นสื่อที่สามารถช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

5. ความสำคัญของการใช้นิทานประกอบภาพ

ความสำคัญของภาพประกอบ เด็กชอบอ่านหนังสือด้วยภาพมากกว่าด้วยตัวหนังสือ “ภาพ” จึงเป็นหัวใจของหนังสือสำหรับเด็ก ภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็ก จะทำหน้าที่สร้างภาพพจน์ในใจเด็ก ช่วยให้เด็กเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่านได้ดีขึ้น เพราะภาพสามารถอธิบายเรื่องได้ดีกว่าตัวหนังสือ ภาพประกอบหนังสือมีบทบาทดังนี้

1. ภาพช่วยเสริมเนื้อหาสาระของเรื่องราว ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาสาระได้อย่างรวดเร็วไม่ผิดพลาด และยังเป็นตัวแทนหรือภาพจำลองของเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสิ่งของสถานที่ ระบบการทำงานของเครื่องกลไก เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องไกลตัวหรือผู้อ่านไม่มีโอกาสได้เห็น ได้สัมผัส หรือมองเห็นได้ด้วยตา

2. ภาพช่วยดึงดูดใจ ความน่าสนใจเบื้องต้นของภาพประกอบหนังสือ จะต้องมีคุณภาพทั้งในด้านความสวยงาม ความถูกต้อง ความชัดเจน และมีรายละเอียดของภาพหรือเนื้อหาในภาพสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่จะช่วยส่งเสริมความเข้าใจเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้องมากขึ้น

3. ภาพช่วยส่งเสริมจินตนาการ ภาพประกอบที่ผู้วาดใช้สี เส้น แสงและเงาที่สวยงามสะท้อนจากเหตุการณ์ และอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ประกอบกับคำบรรยายด้วยท่วงทำนอง ที่ให้ความรู้สึกและอารมณ์สอดคล้องกับภาพ ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม ชื่นชมในความงามอ่อนช้อยของเส้น แสงและสีสัน ทำให้เกิดจินตนาการลึกซึ้งและกว้างไกลยิ่งขึ้น

4. ภาพช่วยสนองจุดหมายเฉพาะ หนังสือสำหรับเด็กเล็กเล่มผู้แต่งอาจใช้ภาพประกอบชักชวนผู้อ่านให้มีส่วนร่วมในเรื่อง เช่น ให้หาว่ามีสัตว์อะไรในภาพ และมีคำเฉลยในหน้า ถัดไป เป็นต้นจุดมุ่งหมายเฉพาะที่อาจจะใช้ภาพเป็นเครื่องมือ เช่น เพื่อล้อเลียน เสียดสี เปรียบเทียบ สรุป อภิปรายขยายความคิดให้กว้างไกล เป็นต้น

6. การเขียนนิทานประกอบภาพ

นิทานประกอบภาพ คือ เรื่องราวซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินตลอดจนต้องการสอดแทรกความรู้ แนวคิด คุณธรรมจริยธรรม การเขียนนิทานประกอบภาพจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงเค้าโครงเรื่อง วิธีการเขียน ภาพประกอบ ตลอดจนรูปแบบ เพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจและพัฒนาการตามวัยของเด็กเป็นสำคัญ ดังนี้

1. เค้าโครงเรื่องสำหรับเด็ก ต้องไม่ซับซ้อน มีแนวคิดหรือแก่นของเรื่อง (Theme) ที่เด่นชัดจับใจความได้ง่าย ไม่เกินกำลังปัญญาของเด็ก ตัวละครควรอยู่ในวัยใกล้เคียงกับผู้อ่าน การวางโครงเรื่องต้องติดต่อกันเป็นเรื่องเป็นราว มีเหตุผลไปตามธรรมชาติ มี

ความสัมพันธ์กับพื้นฐานประสบการณ์ของเด็ก มีเงื่อนไขบางตอนที่ตกลงบนัน แสดงถึงความสำเร็จ ความสุข สมหวัง มีชื่อเรื่องกะทัดรัดเข้าใจง่าย และมีการดำเนินเรื่องที่กระตุ้นอารมณ์ สร้างความสนุกสนาน

2. วิธีการเขียน นักเขียนต้องมีความสามารถในการเขียนให้สนุก ใช้ถ้อยคำ สละสลวยอ่านเข้าใจง่าย เป็นภาษาที่นิยมใช้กันในสังคม ตรงกับลักษณะบุคลิกของตัวละคร คงเส้นคงวา ตรงตามสมัยของเรื่อง และเรียบเรียงได้เหมาะสม สะกดการันต์ถูกต้องตามหลักภาษา ทั้งการใช้ภาษาในร้อยแก้วและร้อยกรอง อาจใช้การดำเนินเรื่องแบบเล่าเรื่อง หรือให้ตัวละครสนทนากัน แต่ต้องเป็นบทสนทนาสั้น ๆ อาจมีการพรรณนาสลับบ้างก็ได้ แต่ต้องดำเนินเรื่องรวดเร็ว ข้อที่สำคัญ คือ ต้องมีภาพประกอบเรื่องโดยภาพและเรื่องต้องอยู่ในหน้าเดียวกัน

3. ภาพประกอบ ภาพประกอบที่ดีจะต้องเป็นภาพที่ตรงเรื่อง สามารถเล่าเรื่องได้ดี ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามได้ เป็นภาพไม่ซับซ้อน ดูแล้วเข้าใจง่าย เป็นภาพที่เขียนได้สวยงามตรงตามลักษณะของตัวละคร ตรงตามฉาก ตรงตามสถานที่และท้องเรื่อง ถูกต้องในเรื่องขนาดและสัดส่วนของภาพ และเป็นภาพที่มีชีวิต มีความรู้สึกและความเคลื่อนไหว

4. รูปเล่มและเทคนิคการพิมพ์ เด็กชอบหนังสือที่มีปกสีสวยสด ชอบปกแข็งมากกว่าปกอ่อน และชอบปกมัน ๆ ที่เคลือบน้ำยาเงามากกว่าปกหนังสือพิมพ์สีเดียว หรือพิมพ์หลายสีแต่ไม่เคลือบเงา การจัดหน้าหนังสือดู โปร่งตา ภาพกับตัวอักษรไม่ทับกัน และชื่อเรื่องดึงดูดความสนใจของเด็กก่อนที่จะเย็บเล่มจะต้องมีการตรวจสอบตัวสะกดของต้นฉบับให้ถูกต้อง พิมพ์ตัวอักษรและภาพประกอบได้ชัดเจน มีสีสันได้งดงาม และดึงดูดความสนใจ ขนาดและรูปร่างของหนังสือ ควรขึ้นอยู่กับความสนใจและความง่ายในการหยิบฉวยของเด็ก เด็กชอบหนังสือที่พิมพ์ด้วยกระดาษที่มีคุณภาพดี ค่อนข้างแข็ง และเป็นกระดาษสีขาว วัสดุที่ใช้ในการเย็บเล่ม ต้องทนทานและต้องเย็บด้วยความประณีต เพื่อจะได้ทนต่อการหยิบถือของเด็ก

จากสิ่งที่กล่าวมาพบว่า เด็ก ๆ อ่านหนังสือมีจุดประสงค์หลายอย่าง โดยทั่วไปเด็กอ่านหนังสือเพราะความอยากรู้ อยากเห็นตามธรรมชาติของเด็ก ซึ่งมักสนใจใคร่รู้ ความเป็นไปของสิ่งรอบ ๆ ตัว เพื่อทราบเรื่องราวและเหตุการณ์ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อช่วยในการดำเนินชีวิตในสังคมเป็นไปอย่างราบรื่นด้วยดี ปัจจุบันเด็ก ๆ สามารถเลือกนิทานได้อย่างกว้างขวาง การเลือกนิทานให้กับเด็ก ๆ สักเรื่อง ควรต้องศึกษาว่าเรื่องประเภทใดอ่านแล้วเด็กสนุกและชื่นชอบ หรือเด็กอ่านอะไรจึงจะสนุกไม่ใช่คิดเพียงแต่ว่าเด็กควรอ่านอะไรเท่านั้น เพราะบางครั้งเรื่องที่คิดว่า เด็กควรอ่าน อาจไม่ถูกใจเด็กก็ได้ สิ่งที่น่าสนใจที่คุณพ่อคุณแม่ และคุณครูควรให้ความสำคัญในการเลือกหนังสือนิทานสำหรับเด็กนิทานดี ๆ สำหรับเด็กเพื่อเขาจะได้ฟัง อ่าน

และศึกษาความเปลี่ยนแปลงของโลกและชีวิตด้วยตัวของเขาเอง เนื่องจากระยะวัยเด็กเป็นระยะเริ่มเรียนรู้ การวางรากฐานจำเป็นต้องได้รับตัวอย่างที่ดี นิทานจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและมีบทบาทต่อการพัฒนาเด็กให้เจริญงอกงามทั้งด้านจิตใจ สติปัญญาความรู้จินตนาการ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้ความบันเทิง หล่อหลอมจิตใจของเด็ก นิทานเป็นสื่อในการให้ประสบการณ์ที่ดีแก่เด็กนิทานเป็น สื่อในการให้ประสบการณ์ที่ดีแก่เด็ก และเป็นการฝึก การรักการอ่าน ทำให้มีทักษะด้านการอ่านคำมากขึ้น ได้ดีสำหรับเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความหมายของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ได้มีนักการศึกษากล่าวไว้หลายท่าน ดังนี้

1. ความหมายของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

กิดานันท์ มลิทอง (2540 : 98) ได้กล่าวว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงบนสื่อบันทึกด้วยระบบดิจิทัล เช่น ซีดี - รอม หรือหนังสือที่พิมพ์ลงบนสื่อบันทึกด้วยระบบดิจิทัล แทนที่จะพิมพ์ลงบนกระดาษเหมือนสิ่งพิมพ์ธรรมดา

ครรชิต สุภนราพรณ์ (2540 : 45) ได้กล่าวว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง รูปแบบการจัดเก็บที่เสนอข้อมูลหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ข้อมูลเหล่านี้มีวิธีเก็บในลักษณะพิเศษ นั่นคือจากเพิ่มข้อมูลหนึ่งผู้อ่านสามารถเรียกดูข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้ทันทีโดยที่ข้อมูลนั้นอาจจะอยู่ในแฟ้มเดียวกันหรืออาจจะอยู่ในแฟ้มอื่นๆที่ห่างไกลได้

พรทิพย์ โล่เลขา (2540 : 68) ได้กล่าวว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง หนังสือและตำราอิเล็กทรอนิกส์บนอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้อ่านสามารถดาวน์โหลดรายละเอียดหนังสือทั้งเล่มมาอ่านบนจอคอมพิวเตอร์ และนำรายละเอียดมาพิมพ์บนกระดาษหรือก็อปปี้ข้อมูลลงแผ่นดิสก์ก็ได้ โดยไม่ต้องไปนั่งอ่านที่ห้องสมุด

ยีน ภูววรรณ และสมชาย นำประเสริฐชัย (2546 : 119) ได้กล่าวว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์หมายถึง การสร้างหนังสือหรือเอกสารในรูปแบบสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อใช้ประโยชน์กับระบบการเรียนการสอนบนเครือข่าย

ไพฑูรย์ ศรีฟ้า (2551 : 37) ได้ให้ความหมายของ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไว้ว่า อีบุ๊ก (e-book, e-Book, eBook, EBook) เป็นคำภาษาต่างประเทศย่อมาจากคำว่า Electronic

Book หมายถึง หนังสือที่สร้างขึ้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีลักษณะเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยปกติมักจะเป็นแฟ้มข้อมูลที่สามารถอ่านเอกสารผ่านทางหน้าจคอมพิวเตอร์ทั้งในระบบออฟไลน์และออนไลน์

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า “E - Book (Electronic Book) หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นการสร้างหนังสือให้อยู่ในรูปสิ่งพิมพ์ดิจิทัล โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการอ่านสามารถนำเสนอข้อมูลได้ทั้งข้อความ เสียง และรูปภาพ ซึ่งจะสร้างขึ้นจากโปรแกรม Desktop Author

2. ประเภทของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

Baker & Gille (2006 : 281-290) ได้แบ่งประเภทของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ตามประเภทของสื่อที่ใช้ในการนำเสนอและองค์ประกอบของเครื่องอำนวยความสะดวกภายในเล่มแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทบรรจุหรือบันทึกข้อมูล เนื้อหาสาระเป็นหมวดวิชาหรือรายวิชา โดยเฉพาะเป็นหลัก (Some Particular Subject Area)
2. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทบรรจุข้อมูล เนื้อหาสาระเป็นหัวเรื่องหรือชื่อเรื่องเฉพาะเรื่อง (A Particular Topic Area) เป็นหลัก หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้จะมีเนื้อหาใกล้เคียงกับประเภทแรกแต่ขอบข่ายแคบกว่า หรือจำเพาะเจาะจงมากกว่า
3. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทบรรจุข้อมูล เนื้อหาสาระ และเทคนิคการนำเสนอชั้นสูงที่มุ่งเน้นเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรม (Support of Learning and Training Activities)
4. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทบรรจุข้อมูล เนื้อหาสาระเพื่อการทดสอบหรือสอบวัดผลเพื่อให้ผู้อ่านได้ศึกษาและตรวจสอบวัดระดับความรู้ หรือความสามารถของตนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (to support testing, quizzing and assessment activities about any particular topic) นอกจากรูปแบบที่ได้กล่าวมาแล้วหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ยังได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพในการตอบสนองความต้องการของผู้อ่านหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (End-user Interface) และสามารถเป็นแหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้ ตอบสนองการจัดรูปแบบการศึกษาทั้งในบริบทของระบบการศึกษาแบบปกติและการศึกษาทางไกลได้อย่างกว้างขวางอีกด้วย (Barker, Philip & Giller, Susan. 1991 : 78) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ทุกรูปแบบได้รับการพัฒนามาบนพื้นฐานแนวคิดหลัก 3 ประการคือ

4.1 รูปแบบการจัดเก็บและการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบการจัดเก็บและการนำเสนอเนื้อหาของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จะประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย คือ รูปแบบโมทัศน์ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ทั้งเล่ม (Conception Model) รูปแบบโครงสร้าง (Design Model) และรูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ภายใน (Fabrication Model) รูปแบบโมทัศน์ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ทั้งเล่ม รูปแบบโครงสร้าง และรูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ภายในของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

4.2 การออกแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างหนังสือกับผู้อ่าน (Couser Interface) การออกแบบและการพัฒนาการนำเสนอเนื้อหาในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ปกติ จะพยายามออกแบบให้สอดคล้องความคิดรวบยอดและแนวการนำเสนอเนื้อหาที่วางไว้ พร้อม ๆ กับการออกแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์กับผู้อ่าน ซึ่งจะผสมผสานระหว่างการนำเสนอเนื้อหาและการเปิดโอกาสให้ผู้อ่านสามารถปฏิสัมพันธ์กับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในแต่ละหน้า หรือตลอดทั้งเล่ม หลักการออกแบบจะพยายามสนองกรอบธรรมชาติของความต้องการของผู้อ่านและเทคนิคการนำเสนอเนื้อหา นำมาผนวกกับการออกแบบการใช้ศักยภาพของคอมพิวเตอร์ในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว เพื่อให้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตมีคุณลักษณะที่มีความสมบูรณ์ น่าใช้และสนองความต้องการ ของผู้อ่านมากที่สุด คุณลักษณะของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

องค์ประกอบประเภทการออกแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างหนังสือกับผู้อ่าน (Consumer Interface) หรือตัวช่วยนำในการใช้และการอ่าน หรือการเรียนรู้ในเนื้อหาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronics Guideline Factors) ซึ่งออกแบบให้ใช้งานบนพื้นฐานดังต่อไปนี้

1. การออกแบบเชิงวิศวกรรมด้านเนื้อหา (Knowledge Engineering) องค์ประกอบย่อยด้านนี้เน้นพิจารณาความถูกต้องทางวิชาการ และการออกแบบเค้าโครงการตลอดจนลำดับหรือยุทธศาสตร์การนำเสนอเนื้อหา ภายในเล่มที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ การนำเสนอที่สามารถรับรู้และทำความเข้าใจ ตลอดจนการเรียนรู้เนื้อหาได้ง่าย และมีประสิทธิภาพมากที่สุด
2. การออกแบบหน้าหนังสือ (Page Design) เป็นการออกแบบรูปลักษณะของหน้าหนังสือในแต่ละหน้า ซึ่งจะประกอบด้วยตัวหนังสือ ภาพประกอบ และการจัดหน้า ที่จะเป็นส่วนที่จะปรากฏ ให้ผู้อ่านเห็นในแต่ละหน้าของหนังสือ และเป็นส่วนที่สามารถปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับหนังสือ องค์ประกอบด้านนี้จะมีความแตกต่างด้านจุดประสงค์หลักของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แต่ละเล่มหรือแต่ละประเภทหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

3. รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ (Interaction Styles) เป็นองค์ประกอบที่กำหนดรูปแบบและวิธีการปฏิสัมพันธ์ที่ผู้อ่านจะสามารถปฏิสัมพันธ์กับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในแต่ละหน้า เช่น การเฉลย การช่วยเหลือแนะนำ การตรวจสอบ การสืบค้น การบันทึก การรับคำสั่ง เป็นต้น

4. เครื่องอำนวยความสะดวกแก่ผู้อ่าน (End – user Tools and Services) เป็นองค์ประกอบย่อยที่มีให้ผู้อ่านเลือกใช้เมื่อต้องการ เช่น Retrieval Tool; Notepad Facilities; Copy and Paste Facilities; Online Help; Tutorial Modes; Glossaries and Dictionaries; Traces; Collectors; Back – track Facilities และ Navigation Tools เป็นต้น

5. สื่อประสม (Multimedia) เป็นองค์ประกอบในการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะสื่อประสม (หรือสื่อผสม) ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ในการนำเสนอเนื้อหาผสมผสานระหว่างเนื้อหาสาระที่เป็นตัวหนังสือ (Text) ภาพนิ่ง (Static Graphics) เสียง (Sound) และภาพเคลื่อนไหว (Motion Picture)

6. สื่อเชื่อมโยง (Hypermedia) เป็นส่วนบนหน้าจอที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาภายในเล่มหรือหน้าต่าง ๆ ภายในเล่ม และแหล่งข้อมูลภายนอกเล่มผ่านระบบเครือข่าย (Access Stations) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์จะมีคุณภาพที่ดีหรือไม่เพียงใด ส่วนหนึ่งจะนิยมพิจารณาคุณลักษณะด้านความสามารถในการเชื่อมโยง หรือเพิ่มเติมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลสำหรับการเข้าสืบค้นเนื้อหาเพิ่มเติม หรือการเพิ่มเติมเนื้อหาใหม่ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แต่ละเล่ม เช่น จาก CD – ROM, Floppy Disc, E - information Services หรือแหล่งข้อมูลในรูปแบบอื่น ๆ เป็นต้น

Baker (1992 : 89) ได้แบ่งประเภทของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ออกเป็น 10 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสือ หรือแบบตำรา (Textbooks) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้เน้นการจัดเก็บและนำเสนอข้อมูลที่เป็นตัวหนังสือ และภาพประกอบในรูปแบบหนังสือปกตีที่พบเห็นทั่วไป หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ชนิดนี้สามารถกล่าวได้ว่าเป็นการแปลงหนังสือจากสภาพสิ่งพิมพ์ปกติเป็นสัญญาณดิจิทัล เพิ่มศักยภาพในการนำเสนอ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ด้วยศักยภาพของคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน เช่น การเปิดหน้าหนังสือการสืบค้น การคัดลอก เป็นต้น

2. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสือเสียงอ่าน เป็นหนังสือมีเสียงคำอ่าน เมื่อเปิดหนังสือจะมีเสียงอ่าน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้เหมาะสำหรับหนังสือสำหรับเด็ก

เริ่มเรียน หรือสำหรับฝึกออกเสียง หรือฝึกพูด เป็นต้น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ชนิดนี้เป็นการเน้นคุณลักษณะด้านการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นทั้งตัวอักษร และเสียงเป็นลักษณะหลัก นิยมใช้กับกลุ่มผู้อ่านที่มีระดับทักษะทางภาษา โดยเฉพาะด้านการฟังหรือการอ่านค่อนข้างต่ำ เหมาะสำหรับการเริ่มต้นเรียนภาษาของเด็ก ๆ หรือผู้กำลังฝึกภาษาที่สอง หรือฝึกภาษาใหม่ ๆ เป็นต้น

3. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสือภาพนิ่ง หรืออัลบั้มภาพ เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีคุณลักษณะหลักเน้นจัดเก็บข้อมูล และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบภาพนิ่ง หรืออัลบั้มภาพเป็นหลักเสริมด้วยการนำเสนอของคอมพิวเตอร์มาใช้ในการนำเสนอ เช่น การเลือกภาพที่ต้องการ การขยายหรือย่อขนาดของภาพหรือตัวอักษร

4. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสือภาพเคลื่อนไหวเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่เน้นการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบภาพวิดิทัศน์หรือภาพยนตร์สั้น ๆ ผสมกับข้อมูลสารสนเทศในรูปแบบตัวหนังสือผู้อ่านสามารถเลือกชมศึกษาข้อมูลได้ ส่วนใหญ่นิยมนำเสนอข้อมูลเหตุการณ์ประวัติศาสตร์หรือเหตุการณ์สำคัญ ๆ เช่น ภาพเหตุการณ์สงครามโลก เป็นต้น

5. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสือสื่อประสม เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่เน้นเสนอข้อมูลเนื้อหาสาระในลักษณะแบบสื่อผสมระหว่างสื่อภาพ ที่เป็นทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวกับสื่อประเภทเสียง ในลักษณะต่าง ๆ ผสมกับศักยภาพของคอมพิวเตอร์อื่น เช่นเดียวกันกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ที่กล่าวมา

6. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสือสื่อหลากหลาย เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบสื่อประสม แต่มีหลากหลายในคุณลักษณะด้านความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลภายในเล่มที่บันทึกในลักษณะต่าง ๆ เช่น ตัวหนังสือ ภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหว เสียงดนตรี เป็นต้น

7. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสือสื่อเชื่อมโยง เป็นหนังสือที่มีคุณลักษณะสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสาระภายในเล่ม ซึ่งผู้อ่านสามารถคลิกเพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาสาระที่ออกแบบเชื่อมโยงกันภายในเล่ม การเชื่อมโยงเช่นนี้มีคุณลักษณะเช่นเดียวกันกับบทเรียน โปรแกรมแบบแตกกิ่ง นอกจากนี้ ยังสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งเอกสารภายนอกเมื่อเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ต หรืออินเทอร์เน็ต

8. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสืออัจฉริยะ เป็นหนังสือสื่อประสมแต่มีการใช้โปรแกรมขั้นสูงที่สามารถมีปฏิริยา หรือปฏิสัมพันธ์กับผู้อ่านเสมือนกับหนังสือมีสติปัญญา ในการไตร่ตรองหรือคาดคะเนในการโต้ตอบ หรือมีปฏิริยากับผู้อ่าน

9. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบสื่อหนังสือทางไกล หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้มีลักษณะหลัก ๆ คล้ายกับ Hypermedia Electronics Book แต่เน้นการเชื่อมโยงกับแหล่งข้อมูลภายนอกระบบผ่านเครือข่าย ทั้งที่เป็นเครือข่ายเปิด และเครือข่ายเฉพาะสมาชิกของเครือข่าย

10. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบหนังสือไฮเบอร์สเตปซ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทนี้มีลักษณะเหมือนหนังสืออิเล็กทรอนิกส์หลาย ๆ แบบที่กล่าวมาแล้วมาผสมกัน สามารถเชื่อมโยงข้อมูลทั้งจากภายในและภายนอก สามารถนำเสนอข้อมูลในระบบสื่อที่หลากหลายสามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้อ่าน ได้หลากหลายมิติ

3. ประโยชน์ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

เสาวลักษณ์ ญาณสมบัติ (2545 : 125) ได้รวบรวมคุณประโยชน์ที่หลากหลายของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถย้อนกลับเพื่อทบทวนบทเรียนหากไม่เข้าใจและสามารถเลือกเรียนได้ตามเวลาและสถานที่ที่ตนเองสะดวก
2. การตอบสนองที่รวดเร็วของคอมพิวเตอร์ทำให้ทั้งสีสัน ภาพ และเสียงทำให้เกิดความตื่นเต้นและไม่เบื่อหน่าย
3. ช่วยให้การเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีประสิทธิภาพในแง่ที่ลดเวลาลดค่าใช้จ่ายสนองความต้องการและความสามารถของบุคคล มีประสิทธิผลในแง่ทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมาย
4. ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนหัวข้อที่สนใจข้อใดก่อนก็ได้และสามารถย้อนกลับไปกลับมาในเอกสารหรือกลับมาเริ่มต้นที่จุดเริ่มต้นใหม่ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว
5. สามารถแสดงทั้งข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและเสียงได้พร้อมกัน หรือจะเลือกให้แสดงเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้
6. การจัดเก็บข้อมูลสามารถจัดเก็บเป็นไฟล์แยกระหว่างตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง โดยใช้เท็กซ์ไฟล์เป็นศูนย์กลางแล้วเรียกมาใช้ร่วมกันได้โดยการเชื่อมโยงข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ ที่อยู่คนละที่เข้าด้วยกัน
7. สามารถปรับเปลี่ยน แก้ไข เพิ่มเติมข้อมูลได้ง่าย สะดวกและรวดเร็วทำให้สามารถปรับปรุงบทเรียนให้ทันสมัยกับเหตุการณ์ได้เป็นอย่างดี
8. ผู้เรียนสามารถค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันกับเรื่องที่กำลังศึกษา จากแฟ้มเอกสารอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงอยู่ได้อย่างไม่จำกัดจากทั่วโลก

9. เสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้มีเหตุผล มีความคิดและมีทักษะที่เป็น logical เพราะการโต้ตอบกับเครื่องคอมพิวเตอร์ผู้เรียนจะต้องทำอย่างมีขั้นตอน มีระเบียบ และมีเหตุผลพอสมควรเป็นการฝึกลักษณะนิสัยที่ดีให้กับผู้เรียน

10. ผู้เรียนสามารถบูรณาการ การเรียนการสอนในวิชาต่างๆเข้าด้วยกัน ได้อย่างเกี่ยวเนื่องและมีความหมาย

11. ครูมีเวลาติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคนได้มากขึ้น

12. ครูมีเวลาศึกษาตำราและพัฒนาความสามารถของตนเองได้มากขึ้น

13. ช่วยพัฒนาทางวิชาการ

ไพฑูริย์ ศรีฟ้า (2551 : 48) ได้กล่าวถึงความแตกต่างของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) กับหนังสือทั่วไปมีดังนี้คือ

1. หนังสือทั่วไปใช้กระดาษ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช้กระดาษ
2. หนังสือทั่วไปมีข้อความและภาพประกอบธรรมดา หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถสร้างให้มีภาพเคลื่อนไหวได้
3. หนังสือทั่วไปไม่มีเสียงประกอบ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถใส่เสียงประกอบได้
4. หนังสือทั่วไปแก้ไขปรับปรุงได้ยาก หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถแก้ไขและปรับปรุงข้อมูล (Update) ได้ง่าย
5. หนังสือทั่วไปสมบูรณ์ในตัวเอง หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถสร้างจุดเชื่อมโยง (Links) ออกไปเชื่อมต่อกับข้อมูลภายนอกได้
6. หนังสือทั่วไปต้นทุนการผลิตสูง หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ต้นทุนในการผลิตหนังสือต่ำประหยัด
7. หนังสือทั่วไปมีขีดจำกัดในการจัดพิมพ์ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไม่มีขีดจำกัดในการจัดพิมพ์สามารถทำสำเนาได้ง่ายไม่จำกัด
8. หนังสือทั่วไปเปิดอ่านจากเล่ม หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ต้องอ่านด้วยโปรแกรม ผ่านทางหน้าจอคอมพิวเตอร์
9. หนังสือทั่วไปอ่านได้อย่างเดียว หนังสืออิเล็กทรอนิกส์นอกจากอ่านได้แล้วยังสามารถสั่งพิมพ์ (Print) ได้

10. หนังสือทั่วไปอ่านได้ 1 คนต่อหนึ่งเล่ม หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 1 เล่ม สามารถอ่านพร้อมกันได้จำนวนมาก (ออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ต)

11. หนังสือทั่วไปพกพาลำบาก (ต้องใช้พื้นที่) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์พกพาสะดวกได้ครั้งละจำนวนมากในรูปแบบของไฟล์คอมพิวเตอร์ ใน Handy Drive หรือ CD

12. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นนวัตกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ประโยชน์ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีดังนี้คือ ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถแก้ปัญหาของผู้เรียนได้ สามารถที่จะดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์ สามารถที่จะเป็นสื่อประสมและสามารถที่จะมีปฏิสัมพันธ์ได้ สามารถที่จะอ่านพร้อมกันได้จำนวนมากโดยผ่านทางเว็บไซต์และสามารถปรับปรุงเนื้อหาได้อย่างรวดเร็ว สม่่าเสมอทันต่อการเปลี่ยนแปลง พกพาได้สะดวก

จากผลการวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ถ้าคนพิการ ได้รับการศึกษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสมกับความพิการตั้งแต่เด็ก คนพิการเหล่านี้สามารถที่จะพัฒนาความเป็นปกติหรือสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างอิสระและเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคมได้ ผู้วิจัยจึงนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้

ผดุง อารยะวิญญู (2535 : 89) ได้สร้างเครื่องมือในการคัดแยกเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ อายุระหว่าง 5-12 ปี เป็นเครื่องมือมาตรฐานพร้อมทั้งหาเกณฑ์ (Norms) สำหรับเด็กทั่วประเทศ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบและตัดสินในการคัดแยกเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าสำรวจปัญหาในการเรียนของเด็ก 5 ด้านใหญ่ ๆ คือ ภาษา คณิตศาสตร์ เวลาและทิศทาง การเคลื่อนไหว พฤติกรรมและสำรวจปัญหาในการเรียน 25 ด้านย่อย ๆ คือ คำศัพท์ การฟังคำสั่ง การอ่าน การเขียน การนับ การเข้าใจ ความหมาย การจำตัวเลข สัญลักษณ์ การคำนวณ เวลา ขนาด การจัดลำดับ ทิศทาง การเดิน/วิ่ง การกระโดด การทรงตัว การใช้นิ้วมือ การเคลื่อนไหวที่ผิดปกติ ความร่วมมือ ความสนใจ ความเป็นระเบียบ การปรับตัว การยอมรับ การรับผิดชอบ คำถามทั้งหมดมี 50 ข้อ โดยให้ครูประจำชั้นเป็นผู้ประเมินเด็ก ข้อจำกัดของเครื่องมือนี้คือ ผู้ประเมินจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักเด็กเป็นอย่างดีและไม่ลำเอียง

วาสนา เลิศศิลป์ (2540 : 28) ได้ศึกษาเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าจำนวนนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ขั้นรุนแรงในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 5.51 ปัญหาทางการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่พบมากที่สุดเรียงจากมากไปหาน้อยคือหมวดพฤติกรรมภาษาคณิตศาสตร์ การเคลื่อนไหว เวลา ทิศทาง ผลการเปรียบเทียบปัญหาทางการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ใน 5 หมวด และแยกย่อย 25 ด้าน จำแนกตามเพศ อายุ และกลุ่มโรงเรียน พบว่า ปัญหาทางการเรียนรู้ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัญหาทางการเรียนรู้ของนักเรียนอายุ 6 ถึง 8 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัญหาทางการเรียนรู้ของนักเรียนจำแนกตามกลุ่ม โรงเรียนพบว่านักเรียนในแต่ละกลุ่มโรงเรียน มีปัญหาทางการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดวงใจ วรรณสังข์ (2541 : 118) ได้ศึกษาความสามารถในการจำพยัญชนะไทยของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้จากการสอนโดยใช้ชุดการสอนนิทานประกอบภาพพยัญชนะไทย โดยศึกษากับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ อายุ 4-6 ปี จำนวน 6 คน ที่มีความจำสับสนในพยัญชนะไทยที่คล้ายกัน ทดลองสอนด้วยชุดการสอนนิทานประกอบภาพพยัญชนะไทย พบว่าประสิทธิภาพของชุดการสอนเป็น 95.33/82.00 ความสามารถจำพยัญชนะไทยของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้หลังจากการสอน โดยใช้ชุดการสอนนิทานประกอบภาพพยัญชนะไทยอยู่ในระดับดี ความสามารถในการจำพยัญชนะไทยของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้หลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จรีลักษณ์ จีรวินุลย์ (2544 : 79) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านออกเสียงของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่านที่ได้รับการสอนซ่อมเสริม โดยการสอนแบบเล่นปนเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านออกเสียงที่ได้จากการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนซ่อมเสริมแบบเล่นปนเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านออกเสียงก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เกศกาญจน์ ทองจันทร์แก้ว (2545 : 37) ได้ศึกษาการใช้เทคนิคการสอนซ่อมเสริมกับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่าทำการสอนซ่อมเสริมแล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบแล้วนำคะแนนที่ได้จากหลังการสอนซ่อมเสริมมาเปรียบเทียบกับคะแนนที่สอบได้ก่อนสอนซ่อมเสริมในทุกจุดประสงค์ที่สอบผ่านมาหาค่าร้อยละของจำนวน

จุดประสงค์ที่สอบผ่านจุดประสงค์ทั้งหมดที่ใช้สอนซึ่งพบว่านักเรียนสามารถทำข้อสอบได้คิดเป็นร้อยละ 95

ปารมี ศรีบุญทิพย์ (2546 : 76) ได้ศึกษาการสร้างชุดการสอนช่วยจำที่ใช้เทคนิคอักษรตัวแรกเพื่อพัฒนาความจำ สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเขารวก จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า ชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 70.03/78.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่ตั้งไว้และคะแนนของนักเรียนจากการวัดการอ่านเพื่อพัฒนาเพื่อพัฒนาความจำหลังการทดสอบสูงกว่าก่อนทดลอง นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนช่วยจำที่ใช้เทคนิคอักษรตัวแรก มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอนเนื้อหาอุปกรณ์ประกอบการสอนในระดับมากและรายงานว่าเมื่อได้เรียนด้วยชุดการสอนช่วยจำที่ใช้เทคนิคอักษรตัวแรกแล้ว สามารถนำไปใช้ได้จริงในหลาย ๆ วิชาเพราะช่วยให้ให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนมากขึ้น สามารถจำประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ นอกจากนี้ นักเรียนยังกล่าวว่านักเรียนมีความสุขในการเรียนมากขึ้นเพราะจำเนื้อหาที่เรียนได้และรู้สึกมั่นใจว่าในการสอบครั้งต่อไปของตนจะได้คะแนนเพิ่มมากขึ้นพร้อมทั้งคิดว่าจะนำเทคนิคอักษรตัวแรกเพื่อพัฒนาความจำไปใช้ในการเรียนและชีวิตประจำวัน

อัจฉรา นาคทรัพย์ (2546 : 85) ได้ศึกษาความสามารถในการอ่านของเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ ด้านการอ่าน โดยวิธีการสอนอ่านเป็นคำ ผลการศึกษาพบว่า วิธีการสอนอ่านเป็นคำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 99.44/92.45 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ความสามารถอ่านคำของนักเรียนจากการสอนโดยใช้วิธีการสอนอ่านเป็นคำ อยู่ในระดับดี ความสามารถอ่านคำของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มนต์เชียร พัฒนาวงศ์ (2548 : 76) ได้ศึกษาความสามารถทางการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีปัญหาในการเรียนรู้ จากการใช้ชุดการสอนทักษะการอ่านและการเขียนผ่านประสาทสัมผัสสามด้านผลการศึกษาพบว่าชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 89.32/87.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ความสามารถทางการอ่านของนักเรียนจากการสอนโดยใช้ชุดการสอนทักษะการอ่านและการเขียนผ่านประสาทสัมผัสสามด้านอยู่ในระดับดี ความสามารถทางการอ่านและการเขียนของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นภาพร ชาธรรมมา (2550 : 45) ได้ศึกษาความสามารถในการอ่านและการจำ ของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ โดยใช้แผนบูรณาการกิจกรรมศิลปะกับภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการอ่านและการจำของนักเรียนจากการใช้แผนบูรณาการกิจกรรมศิลปะกับ

ภาษาไทย มีความสามารถด้านการอ่านและการจำ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประกอบ พิภพ (2550 : 158) ได้ศึกษาผลของการสอนแบบเล่นปนเรียนที่มีต่อความสามารถในการอ่านออกเสียงคำ ของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่าความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนจากการสอนแบบเล่นปนเรียนอยู่ในระดับดีและความสามารถด้านการอ่านหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมว่า เพี้ยศักดิ์ (2550 : 46) ได้ศึกษาทักษะการอ่านและการเขียน ของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แบบฝึก ผลการศึกษาพบว่า ทักษะการอ่านและการเขียน นักเรียนจากการใช้แบบฝึกอ่านและการเขียน มีพัฒนาการสูงขึ้นและความสามารถด้านการอ่านและการเขียน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้สรุปได้ว่า “ปัญหาที่พบมากที่สุด เรียงจากมากไปหาน้อยคือหมวดพจนานุกรมภาษา (ปัญหาด้านการอ่าน การเขียน) คณิตศาสตร์ การเคลื่อนไหว เวลา ทิศทาง ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการเรียนของนักเรียน ครูจะต้องหาทางแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้เด็กเรียนร่วมกับเพื่อนและมี ความสามารถเท่ากับระดับชั้นที่เด็กเรียน”

นริศรา สุนนทรราช (2554 : 63-66) พัฒนาแบบฝึกพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านดงบากหนองตาเต็น ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านดงบากหนองตาเต็น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 ชุด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 ข้อ และแบบสอบถามความพึง

พอใจที่มีต่อการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ จำนวน 18 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูล การหาค่าประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80 คำนวณจากสูตร E_1/E_2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยการหาค่า t -test (Dependent Sample) ค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้ คำนวณจากสูตร ค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้ (E.I) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.72/86.36 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้ เท่ากับ 0.6918 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก

ปาริชาติ แฝงบุตตา (2553 : 82 – 86)พัฒนาชุดการสอนนิทานพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 หาดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอนนิทานพื้นบ้านพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความก่อนเรียนหลังเรียน โดยใช้ชุดการสอนนิทานพื้นบ้าน และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน โดยใช้ชุดการสอนจากนิทานพื้นบ้าน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลดงเมืองน้อย อำเภอสีสุราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุดการสอนนิทานพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ จำนวน 7 ชุด แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 7 แผน และแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 ข้อ ค่าความยาก ตั้งแต่ 0.22 – 0.79 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.27 – 0.86 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.69 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีประสิทธิผล และ t -test (Dependent Sample) ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนนิทานพื้นบ้าน

เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.11/82.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 ค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอนนิทานพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ 0.7263 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนสูงขึ้นร้อยละ 72.63 นักเรียนมีทักษะการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนนิทานพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.48, S.D. = 0.60$)

อุบล เลี้ยววาริณ (2549 : 203-206) ศึกษาว่าการฝึกจิตลักษณะการฝึกทักษะการอ่านจับใจความจะส่งผลต่อการพัฒนาจิตลักษณะความสามารถทางการอ่านเพื่อความเข้าใจ พฤติกรรมขยันและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาในช่วงชั้นที่ 2 หรือไม่น้อยกว่าหนึ่งปีใด ศึกษาว่านักเรียนประเภทใดที่จะได้รับผลดีของการฝึกมากกว่า นักเรียนประเภทอื่น ๆ และศึกษาอิทธิพลร่วมของปัจจัยเชิงสาเหตุสมทบทั้งทางด้านจิตลักษณะเดิมและภูมิหลังด้านประสบการณ์สังคมในครอบครัวของนักเรียนกับการฝึกที่มีต่อจิตลักษณะความสามารถทางการอ่านเพื่อเข้าใจพฤติกรรมขยันเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 2 (ประถมปีที่ 4 ประถมปีที่ 5 ประถมปีที่ 6) ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สังกัดคณะครุศาสตร์ จำนวน 330 คน โดยนักเรียนได้รับการจัดเข้ากลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มที่ 1 ได้รับการฝึกทั้ง 2 ด้าน คือฝึกจิตลักษณะ และฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยได้รับการฝึกด้านละ 9 กิจกรรม กลุ่มที่ 2 ได้รับการฝึกกิจกรรมควบคุม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย เครื่องมือ 2 ประเภทคือ ประเภทที่ 1 คือ ชุดฝึกจิตลักษณะและชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความ เครื่องมือประเภทที่ 2 เครื่องมือวัดตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ 1) แบบวัดพฤติกรรมตั้งใจเรียน 2) แบบวัดพฤติกรรมทบทวนบทเรียน 3) แบบวัดเจตคติต่อการอ่าน 4) แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 5) แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน 6) แบบวัดความเชื่ออำนาจในตน 7) แบบวัดสุขภาพจิต 8) แบบวัดการรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบรัก สนิบสนุน 9) แบบวัดการรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล 10) แบบทดสอบความสามารถทางการอ่านเพื่อความเข้าใจ และ 11) แบบสอบถามลักษณะชีวิตสังคม นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง และวิเคราะห์เปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple comparison) ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) ผลการวิจัยพบว่า การฝึกจิตลักษณะและการฝึกทักษะการอ่านจับใจความควบคู่กันไปส่งผลต่อความสามารถทางการอ่าน

เพื่อความเข้าใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการฝึกมากกว่าที่นักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกหรือได้รับการฝึกเพียงด้านใดด้านหนึ่ง การฝึกจิตลักษณะเพียงด้านเดียวส่งผลต่อการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนและเจตคติต่อการอ่าน พฤติกรรมตั้งใจเรียนและพฤติกรรมทบทวนบทเรียนของนักเรียนมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึก การฝึกทักษะการอ่านจับใจความเพียงด้านเดียวส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถทางการอ่านเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึก และนักเรียนมีสุขภาพจิตดีนักเรียนที่มีความเชื่อในอำนาจในตนมากนักเรียนที่ได้รับการฝึก หรือการฝึกทักษะการอ่านจับใจความหรือการได้รับการฝึกทั้ง 2 ด้าน โดยมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และเจตคติต่อการอ่านพฤติกรรมตั้งใจเรียนและพฤติกรรมทบทวนบทเรียนมากกว่านักเรียนที่มีสุขภาพจิตดีน้อย นักเรียนมีความเชื่ออำนาจในตนน้อยและนักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนในระดับน้อย

พระสราวุธ สีลาดหา (2551 : 67-72) ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความ ต้องการการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ แสวงหาแนวทาง วิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ และพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบ้านโพธิ์ (มิตรภาพที่ 132) อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี ประชากรในการวิจัย 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบ้านโพธิ์ (มิตรภาพ 132) จำนวน 9 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ภาษาไทย ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่านจับใจความ จำนวน 11 คน กรอบในการวิจัยที่ใช้พัฒนาทักษะการอ่านจับใจความมี 2 ด้าน คือ การอ่านจับใจความสำคัญในแต่ละย่อหน้า การอ่านจับใจความสำคัญที่สุดของเรื่อง โดยทำตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพของการอ่านจับใจความ 2) แสวงหาแนวทางและตัวดัชนีชี้วัดการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ 3) การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถาม แบบทดสอบทักษะการอ่านจับใจความ และการจัดประชุมกลุ่มเฉพาะ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการอ่านจับใจความของนักเรียน ยังไม่มีทักษะการอ่านจับใจความสำคัญในแต่ละย่อหน้า และการอ่านจับใจความสำคัญที่สุดของเรื่อง เพราะขาดความรู้ความเข้าใจการฝึกฝนอย่างเพียงพอและมีความต้องการพัฒนา แนวทางการพัฒนาโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความและกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการ

พัฒนาให้นักเรียนร้อยละ 80 มีความรู้ความเข้าใจในการอ่านจับใจความอยู่ในระดับสูง โดยแต่ละข้อคำถามนักเรียนร้อยละ 80 ขึ้นไป ตอบถูกต้องด้านทักษะการอ่านจับใจความนักเรียนมีทักษะการอ่านจับใจความอยู่ในระดับสูง โดยแต่ละข้อคำถามมีคะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป ด้านเจตคติ นักเรียนมีเจตคติต่อการอ่านจับใจความอยู่ในระดับมากที่สุด โดยแต่ละข้อคำถามมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ขึ้นไป และผลการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความด้านความรู้ความเข้าใจในการอ่านจับใจความพบว่านักเรียนมีความรู้อยู่ในระดับสูง โดยนักเรียนทุกคนตอบข้อคำถามผ่านเกณฑ์ในระดับสูงด้านทักษะในการอ่านจับใจความนักเรียนมีทักษะการอ่านจับใจความอยู่ในระดับสูง โดยนักเรียนทุกคนมีเจตคติต่อการอ่านจับใจความอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผ่านเกณฑ์การวัดเจตคติในระดับมากที่สุด

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ

2.1 งานวิจัยในประเทศ

จจิพรรณ จันทร์ (2543 : 89) ได้ทำการรายงานเรื่องการสร้างชุดการสอนวิชาภาษาไทยสำหรับฝึกทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการทดสอบก่อนการใช้ชุดการสอนและหลังการใช้ชุดการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พิทักษ์ เมฆอรุณ (2543 : 28) ทำการรายงานเรื่องชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาไทยเพื่อการเข้าใจความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการรายงานพบว่า การสอนอ่านภาษาไทยโดยใช้ชุดการสอนอ่านภาษาไทยเพื่อการเข้าใจความ มีประสิทธิภาพ 86.00/84.00 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

สมลักษณ์ ไพศาลพงศ์ (2543 : 89) ทำการรายงานเรื่องการสร้างชุดการสอนอ่านจับใจความภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการรายงานพบว่า การสอนนักเรียนด้วยชุดการสอนอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจทำให้ผลการสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และชุดการสอนอ่านมีประสิทธิภาพ 89.21/88.24 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

อ่าไปวรรณ ดิชจำรัส (2544 : 28) ทำการรายงานเรื่องการสร้างชุดการสอนอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการรายงานพบว่า นักเรียนที่ได้เรียนด้วยชุดการสอนอ่านภาษาไทยที่สร้างขึ้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความ

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและยังพบว่าชุดการสอนอ่านมีประสิทธิภาพ 87.94/88.57 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ศรียรรณ ศรีสวัสดิ์ (2549 : 46) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การสร้างแบบฝึกอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหอวัง ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแบบฝึกอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหอวัง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าเท่ากับ 83.55/81.66 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้และผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของกลุ่มตัวอย่างหลังจากเรียน โดยใช้แบบฝึกอ่านจับใจความสูงกว่าก่อนเรียน โดยใช้แบบฝึกอ่านจับใจความ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ไพบูลย์ กุลมงคล (2550 : 85) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาชุดการสอนอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโป่งคอม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วย ชุดการสอนการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 ชุด เวลาเรียน 18 ชั่วโมง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 ข้อ มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.35 ถึง 0.79 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.69 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้ชุดการสอนการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการศึกษาพบว่า ชุดการสอนการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.61/87.71 ซึ่งสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

ธีรยุทธ กิ่งแก้ว (2551 : 37) ได้รายงานผลการสร้างชุดการสอนการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านตาเมียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า ชุดการสอนการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 87.50/86.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยชุดการสอนการอ่านจับใจความ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าประสิทธิผลเท่ากับ 0.692 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 69.20

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่านจับใจความ พอสรุปได้ว่า “การสอนอ่านจับใจความ เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่มีประโยชน์มีคุณค่าสูง สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการเรียนการสอน และการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นการให้ความสำคัญทั้งกระบวนการและการหาคำตอบที่ผู้เรียนจะต้องค้นหาสร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง” ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำหลักการต่าง ๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางการพัฒนาการอ่านจับใจความของนักเรียนที่บร่่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน

พิชรา พรหมมณี (2549 : 94-100) สร้างแบบฝึกทักษะการอ่านที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์ 80/80 เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน และศึกษาเจตคติที่มีต่อการเรียนการอ่านของนักเรียนที่เรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสามชุกรัตน โทคาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับสลากมา 1 ห้อง จำนวน 47 คน เป็นกลุ่มทดลองที่เรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการพัฒนาการเรียนรู้ซึ่งใช้คู่กับแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ แบบทดสอบวัดความสามารถทางการอ่านจับใจความสำคัญ และแบบสอบถามวัดเจตคติต่อการเรียนการอ่านภาษาไทย ข้อมูลที่ได้จากการทดลองนำมาวิเคราะห์โดยหา ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และสถิติทดสอบที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.14/81.64 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเจตคติที่มีต่อการเรียนการอ่าน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะ ใน

ภาพรวมอยู่ในระดับชอบมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.33 แสดงว่านักเรียนมีเจตคติต่อการอ่านจับใจความสำคัญอยู่ในเกณฑ์ชอบมากที่สุด

สุรางค์ สามทอง (2549 : 659) พัฒนาชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนบ้านชาดอำเภอศรีเมืองใหม่ สำนักงานเขตเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จำนวน 38 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย รูปแบบการทดลองคือ One-Group Pretest Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ จำนวน 12 ชุด แผนการสอน 12 แผน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งมีค่าความยากง่ายตั้งแต่ .57 - .84 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .23 - .68 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .80 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t ผลการวิจัยพบว่าชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.22/86.84 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ และหลังจากใช้ชุดการสอนแล้ว นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการอ่านจับใจความกลุ่มสาระภาษาไทยสูงกว่าก่อนใช้ชุดการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ทิพจันทร์ ธรรมวิเศษ (2554 : 141 – 146) พัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป หาค่าดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านจับใจความก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน และศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านนาไร่เดียว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 28 คน แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความ บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรงเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัย และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Clore & Robert (1977 : 118) ศึกษาผลของการใช้นิทานประกอบภาพมีผลต่อพฤติกรรมและทัศนคติของเด็ก โดยใช้หุ่นและแสดงบทบาทสมมติกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายจำนวน 62 คน โดยให้เด็กฟังนิทานแล้วเขียนแบบทำทางสัตว์ในนิทาน แล้ววัดทัศนคติของเด็ก ผลการทดลองพบว่า เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อสัตว์ การวัดทัศนคติ มีความมั่นคงเพราะหลังจากนั้นอีก 6 สัปดาห์ วัดผลอีกได้ผลเช่นเดิมแสดงว่า นิทานมีผล โดยตรงต่อพฤติกรรม และทัศนคติที่มั่นคงของเด็ก

Joseph and Eveleigh (2012 : 43 - 53) วัตถุประสงค์ของการทบทวนนี้เพื่อสังเคราะห์ผลของวิธีการตรวจสอบตนเองในการอ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนที่มีความพิการ การศึกษาการตรวจสอบการตรวจสอบตนเองของการอ่านพฤติกรรมที่ถูกตีพิมพ์ในทบทวนวารสาร 1987-2008 ถูกสังเคราะห์ในเรื่องเกี่ยวกับประเภทของผู้เข้าร่วมการตั้งคำถามการออกแบบการวิจัยตัวแปรอิสระตัวแปรตามและผลกระทบการแทรกแซง การศึกษาหลายรายงานขนาดอิทธิพลหรือข้อมูลที่ให้สำหรับการคำนวณของโคเฮน d ขนาดผลที่ถูกคำนวณโดยการหักคะแนนหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของสภาพการแทรกแซงจากคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยของการควบคุมและการหารจำนวนเงินนั้น โดยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Pooled Murawski & สเวนสัน $d = M$ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพการอ่านดีขึ้นเมื่อวิธีการตรวจสอบตนเองถูกนำมาใช้

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานประกอบภาพ

3.1 งานวิจัยในประเทศ

มาลา ชูชิต (2539 : 45) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้ด้านความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากการใช้แบบฝึกหัดรูปภาพ ผลการศึกษาพบว่า ความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนจากการใช้แบบฝึกหัดรูปภาพฝึกด้านความเข้าใจในการอ่านกับการสอนปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนสูงจากการใช้แบบฝึกหัดรูปภาพฝึกด้านความเข้าใจในการอ่านกับการสอนปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนปานกลางจากการใช้แบบฝึกหัดรูปภาพฝึกด้านความเข้าใจในการอ่านกับการสอนปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนต่ำจากการใช้แบบฝึกหัดรูปภาพฝึกด้านความเข้าใจในการอ่านกับการสอนปกติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นงลักษณ์ คำยิ่ง (2541 : 69) ได้ศึกษาความเข้าใจในการอ่าน และความสามารถในการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนคำใหม่ โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ปริศนาคำทาย และการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนคำใหม่โดยใช้กิจกรรมแบบปริศนาคำทาย มีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียน คำใหม่โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานปริศนาคำทาย และกิจกรรมตามคู่มือครู มีความสามารถในการเขียนปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่เรียนคำใหม่โดยใช้กิจกรรมแบบเล่านิทานมีความสามารถในการเขียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนคำใหม่โดยใช้กิจกรรมแบบคู่มือครู

ดวงใจ วรรณสังข์ (2541 : 79) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาความสามารถในการจำพยัญชนะไทยของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ จากการสอนโดยใช้ชุดการสอนนิทาน ประกอบภาพพยัญชนะไทย โดยศึกษากับเด็กนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนรู้อายุ 4 - 6 ปี จำนวน 6 คน ที่มีความจำสับสนในตัวพยัญชนะไทยที่คล้ายคลึงกันทดลองสอนด้วยชุดการสอนนิทาน ประกอบภาพพยัญชนะไทยผลการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพของชุดการสอนเป็น 95.33/82.00 ความสามารถในการจำพยัญชนะไทยของเด็กไทยของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้หลังการสอนโดยใช้ชุดการสอนนิทานประกอบภาพพยัญชนะไทยอยู่ในระดับดี ความสามารถในการจำพยัญชนะไทยของเด็กไทยที่มีปัญหาทางการเรียนรู้อ่านสูงกว่าก่อนสอนมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

จันทกานต์ สิทธิราช (2547 : 37) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างหนังสือนิทานภาพจากวรรณกรรม คร่าวๆชื่อเรื่อง “นกกระเจาบ” ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนวรรณกรรม ล้วนมีความคิดเห็นว่าหนังสือนิทานที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมากและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสือนิทานที่สร้างขึ้นอยู่ในระดับดีมาก

สุพรรณิ อ่อนจาก (2548 : 75) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากการสอนอ่านโดยใช้นิทานประกอบภาพ ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ จากการสอน โดยใช้นิทานประกอบภาพ อยู่ในระดับดีมาก ความสามารถในการอ่านจับใจความของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กันตา สุขกระจ่าง (2550 : 37) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาความสามารถในการอ่านคำของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ โดยใช้หนังสือนิทานส่งเสริมการอ่านเพื่อการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า หนังสือนิทานส่งเสริมการอ่านเพื่อการเรียนรู้ที่ผู้วิจัย สร้างขึ้น มี

ประสิทธิภาพเท่ากับ 90.09/86.33 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ความสามารถในการอ่านคำหลังการทดลองอยู่ในระดับดีและความสามารถในการอ่านคำของนักเรียน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ณัฐยา ภูษามคม (2552 : 117) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้นิทานประกอบภาพ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านท่าโล่ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 1 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้ หลังการใช้นิทานประกอบภาพมีความสามารถในการอ่านจับใจความสูงกว่าก่อนการใช้นิทานประกอบภาพ ก่อนการทดลองนักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความ ร้อยละ 40.00 และหลังการทดลองนักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความ ร้อยละ 90.00 โดยมีผลต่างของความสามารถในการอ่านจับใจความก่อนการใช้นิทานประกอบภาพและหลังการใช้นิทานประกอบภาพ คิดเป็นร้อยละ 50.00

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานประกอบภาพ พอจะสรุปได้ว่า“นิทานประกอบภาพ ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการจำพยัญชนะไทยได้ดี ตลอดจนมีความเข้าใจในการอ่านดีขึ้น เพราะรูปภาพจะสื่อความหมายของคำได้ดีว่าการอ่านที่ไม่มีรูปภาพประกอบ โดยเฉพาะการอ่านเรื่องราวจากนิทาน” ผู้วิจัยจึงนำหลักการต่างๆจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทาง การพัฒนาการอ่านจับใจความ โดยใช้นิทานประกอบภาพของนักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

4.1 งานวิจัยในประเทศ

สิทธิพร บุญญานุวัตร (2540 : 75) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการนำเอาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการฝึกอบรม เรื่องการใช้โปรแกรมออโต้แคด (AutoCAD R 13c4) ซึ่งได้ตั้งประเด็นปัญหาไว้ 2 ประการคือ ขาดสื่อในการฝึกอบรมที่เหมาะสม และเอกสาร ตำราส่วนใหญ่จะแปลมาจากต่างประเทศไม่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับเริ่มต้น ซึ่งผู้เรียนควรจะศึกษาจากหนังสือที่ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหามาแล้ว จึงได้นำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ โดยให้ข้อดีของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ คือ ลดการสิ้นเปลืองวัสดุและพลังงานในการจัดทำสื่อ ช่วยให้การใช้สื่อมีความสะดวกยิ่งขึ้น และช่วยให้การอบรมนอกสถานที่มีความคล่องตัวขึ้น เนื่องจากสามารถจัดเก็บในแผ่นซีดีได้และจะช่วยให้ผู้เรียน มีการพัฒนาการเรียนรู้ เข้าใจในเนื้อหาวิชานั้นๆมากขึ้นและควรจะนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการเรียนการสอน

เพ็ญญาพัชรพนม (2544 : 117) ได้ทำการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง กราฟิกเบื้องต้น โดยทดลองกับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 30 คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า คะแนนของการทดลองหลังเรียนสูงกว่าคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียน

กฤษฎา มณีเชษฐา (2549 : 58) ได้ทำการสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง “หนูอยากให้คนอื่นได้รับรู้” เพื่อพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตต์อารีฯ จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง “หนูอยากให้คนอื่นได้รับรู้” มีประสิทธิภาพ 84.80/88.80 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 มีลักษณะเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบมัลติมีเดีย จำนวน 7 บท มีเนื้อหาเกี่ยวกับอัตชีวประวัติของกรณีศึกษาประกอบด้วย ภาพ เสียง วิดีโอคลิปและภาษามือ นักเรียนปกติมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่อนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เพิ่มขึ้น ค่าเฉลี่ยร้อยละ 67.67 และมีผลต่างค่าเฉลี่ย ร้อยละ 12.63 โดยมีค่าผลต่างค่าเฉลี่ยเรียงลำดับดังนี้ ด้านพฤติกรรมทั่วไป ด้านครอบครัว และด้านการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 19.53, 16.99 และ 15.29 ตามลำดับและนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นค่าเฉลี่ยร้อยละ 60.29 และมีผลต่างค่าเฉลี่ยร้อยละ 8.95 โดยมีค่าผลต่างค่าเฉลี่ยเรียงลำดับดังนี้ ด้านพฤติกรรมทั่วไป ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน และด้านครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 16.00, 13.47 และ 12.50 ตามลำดับ

จริญญา จงวสุศรี (2551 : 85) ได้ทำการสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนา ความพร้อมทางการอ่านของนักเรียนภาวะเสี่ยงทางการเรียนรู้ด้านภาษา: กรณีศึกษา โรงเรียนวัดสวนดอก อำเภอเมืองเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า กรณีศึกษามีพัฒนาการในเรื่องความพร้อมทางการอ่าน ดีขึ้น หลังจากได้รับการสอนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์กรณีศึกษาได้ผลคะแนนจากการทดสอบความรู้หลังเรียนสูงกว่าการทดสอบความรู้ก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 76 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อยู่ในระดับพอใช้

ภัสสร ภูรินันทกุล (2553 : 96) ได้ศึกษาผลการใช้สื่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่าสื่อบทเรียน อิเล็กทรอนิกส์ประกอบการสอนช่วยพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมและแบบบันทึกการเรียนรู้ออกจากงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์พอจะสรุปได้ว่า “การพัฒนา รูปแบบของหนังสือให้มีความทันสมัย โดยการนำไปประยุกต์ใช้กับคอมพิวเตอร์ ซึ่งนอกจาก

จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของหนังสือให้มีการสื่อสารได้รวดเร็วยิ่งขึ้นแล้ว เมื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังสามารถทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย”

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Chia-chen (2003 : 15 ; อ้างถึงใน ภัสสรฯ ภูรินันท์กุล. 2553 : 34) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้วีดิทัศน์ในการพัฒนาทักษะการฟังของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สาขาภาษาอังกฤษ จาก National University ทางตอนเหนือของประเทศไต้หวัน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความสามารถด้านทักษะการฟังเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การ์เบอร์ และ โฮลม์ แห่งมหาวิทยาลัย Western Ontario ประเทศแคนาดา (กุลวดี วีระวานิช. 2541 : 75 ; อ้างถึงใน ภัสสรฯ ภูรินันท์กุล. 2553 : 75) ทำการศึกษาว่า การใช้ภาพยนตร์วีดิทัศน์สั้น ๆ จะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการเขียนและทักษะการพูดได้หรือไม่ ผลปรากฏว่า ภาพยนตร์วีดิทัศน์สั้น ๆ สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะดังกล่าวได้มาก

Davis (1999 : 15 ; อ้างถึงใน ภัสสรฯ ภูรินันท์กุล. 2553 : 79) ได้ศึกษาการใช้วีดิทัศน์ในการสอนการออกเสียงภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับกลาง ชาวเลบานอนในเพนซิลวาเนีย โดยให้นักเรียนทดสอบก่อนออกเสียงชุด คำศัพท์ที่ออกเสียงต่าง ๆ กัน ก่อนที่นักเรียนจะได้เรียนจากวีดิทัศน์ คำเหล่านี้จะปรากฏให้นักเรียนได้ยิน ทั้งในช่วงต้น กลางและท้ายของวีดิทัศน์ ครูผู้สอนจะเป็นผู้สังเกตการเรียนรู้และจดบันทึกไว้ ตลอดเวลาประมาณ 12 สัปดาห์ หลังจากนั้นให้นักเรียนทดสอบอีกครั้งด้วยข้อทดสอบเดิม ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีพัฒนาการการออกเสียง คำศัพท์ดีขึ้นต่างกันในพื้นที่ อย่างน้อย 80 เปอร์เซ็นต์ มีบางส่วนออกพัฒนาถึง 95 เปอร์เซ็นต์และยังพบว่านักเรียนมีความมั่นใจในการออกเสียง และใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเพิ่มขึ้นด้วยนอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า มีงานวิจัยและเอกสารอีกเป็นจำนวนมากที่ศึกษาเรื่องการนำสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น วีดิทัศน์ สื่อประสม งานนำเสนอมัลติมีเดีย เป็นต้น มาประกอบการสอนภาษาอังกฤษ และสามารถจูงใจนักเรียนให้สนใจและอยากจะเรียนภาษามากขึ้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนที่จะต้องคัดเลือกสื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้ รวมทั้งการเตรียมเทคนิคการสอน กิจกรรมและใบงาน ประกอบการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้งานการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการศึกษา งานวิจัยและเอกสารอ้างอิงที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าสื่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อที่มีคุณค่าและมีประสิทธิภาพ และเป็นนวัตกรรมใหม่ ซึ่งสามารถช่วยพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่านจับใจความระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านกอกป่าหุวิทยาได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัย

จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้สื่อประเภทหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประกอบการสอนอ่านจับใจความ

ความพึงพอใจ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความหมายของคำว่า ความพึงพอใจ ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายโดยละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความหมายของความพึงพอใจ (Satisfaction)

ความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นคำที่มีความหมายที่หลากหลาย ดังต่อไปนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 577 - 588) ให้ความหมายของคำ พ้อใจว่า “สนใจ ชอบใจ” และความหมายของคำ พึงใจ ว่า “พอใจ ชอบใจ”

สลใจ วิบูลย์กิจ (2544 : 42) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพของอารมณ์ บุคคลที่มีต่อองค์ประกอบของงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงานที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลนั้น ๆ

ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งต่าง ๆ ในทางบวก และเป็นความรู้สึกสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเวลาหรือสถานการณ์เปลี่ยนไป ดังนั้น ความพึงพอใจในการเรียนรู้ จึงหมายถึง ความรู้สึกต่อใจที่มีต่อการได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนจนบรรลุผลหรือเป้าหมายในการเรียนรู้

2. ทฤษฎีความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งที่ได้รับประสบการณ์ และแสดงออกหรือมีพฤติกรรมตอบสนองในลักษณะแตกต่างกันไป ความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ นั้น จะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจ หรือกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจกับ ผู้ปฏิบัติงาน จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้งานหรือสิ่งที่ทำนั้นประสบความสำเร็จ การศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจเป็นการศึกษาตามทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2540 : 139-144) กล่าวถึงทฤษฎีการจูงใจของนักศึกษาต่าง ๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีแรงจูงใจ ERG ของ แอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1.1 ความต้องการเพื่อดำรงชีวิต เป็นความต้องการทางร่างกายและปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

1.2 ความต้องการด้านความสัมพันธ์ เป็นความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น สมาชิกในครอบครัว เพื่อนฝูง เพื่อนร่วมงาน และคนที่ต้องการจะมีสัมพันธ์ด้วย

1.3 ความต้องการความเจริญก้าวหน้า เป็นความต้องการที่จะพัฒนาตนเองตามศักยภาพสูงสุด

2. ทฤษฎีการจูงใจ ของแม็คเคลีแลนด์ (McClelland) เชื่อว่าความต้องการจากการเรียนรู้จากการมีประสบการณ์และการมีอิทธิพลต่อการรับรู้สถานการณ์ และแรงจูงใจไปสู่เป้าหมายโดยแบ่งความต้องการออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 ความต้องการสัมฤทธิ์ผล เป็นพฤติกรรมที่จะทำการใดๆ ให้เป็นผลสำเร็จเป็นแรงขับที่นำไปสู่ความเป็นเลิศ

2.2 ความต้องการสัมพันธ์ เป็นความปรารถนาที่จะสร้างมิตรภาพและความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

2.3 ความต้องการอำนาจ เป็นความต้องการควบคุมผู้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น และต้องการควบคุมผู้อื่น

การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนความพึงพอใจ เป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานที่ได้รับมอบหมาย หรือที่ต้องการปฏิบัติให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ ครูผู้สอนจึงต้องคำนึงถึงความพึงพอใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน การทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้ หรือการปฏิบัติตาม มีแนวคิดพื้นฐานที่ต่างกัันดังนี้ (ศุภศิริ โสมาเกตุ. 2544 : 53)

1. ความพึงพอใจ นำไปสู่การปฏิบัติงาน การตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน จึงเกิดความพึงพอใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานที่สูงกว่า ผู้ที่ไม่ได้รับการตอบสนอง

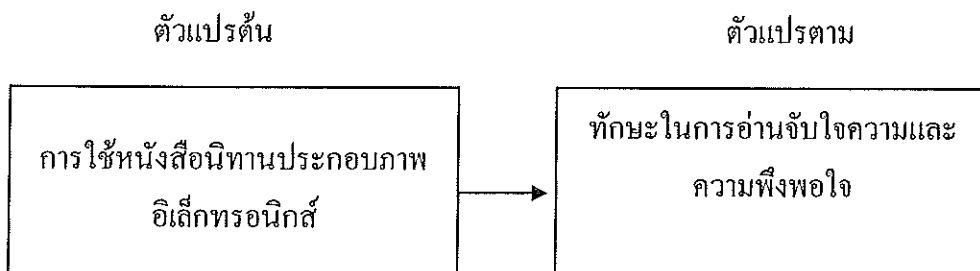
2. ผลการปฏิบัติงาน นำไปสู่ความพึงพอใจ ความสัมพันธ์ระหว่าง ความพึงพอใจและผลการปฏิบัติงาน จะถูกเชื่อมโยงด้วยปัจจัยอื่นๆ ผลการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การตอบสนองความพึงพอใจ ผลการปฏิบัติงานย่อมได้รับการตอบสนองในรูปของรางวัล หรือผลตอบแทน ซึ่งแบ่งออกเป็นผลตอบแทนภายในและผลตอบแทนภายนอก แนวคิดพื้นฐานดังกล่าว เมื่อนำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรม วิธีการ สื่ออุปกรณ์ ที่เชื่อมต่อ

การเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน จนบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง โดยให้ผู้เรียนได้รับผลตอบแทนจากการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง โดยเฉพาะผลตอบแทนภายใน หรือรางวัลภายในที่เป็นความรู้สึกของผู้เรียน เช่น ความรู้สึกสำเร็จของตนเมื่อสามารถเอาชนะความยุ่งยากต่าง ๆ ได้ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ โดยครูอาจได้ผลตอบแทนภายนอก เช่น คำชมเชย หรือการให้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในระดับที่น่าพึงพอใจ ความพึงพอใจในการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กันในทางบวก คือ เกิดความพึงพอใจ จะเกิดผลที่ดีต่อการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่ดีหรือน่าพอใจ ทำให้เกิดความพึงพอใจ กิจกรรมที่จัดจึงควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่ทำให้เกิดแรงจูงใจจนเกิดเป็นความพึงพอใจในการเรียนรู้

สรุปได้ว่า ครูต้องเข้าใจความต้องการของนักเรียนในชั้นเรียนเป็นอันดับแรก แล้วครูจึงค่อยจัดสิ่งตอบสนองความต้องการนั้น ๆ เมื่อนักเรียนได้รับสิ่งที่ต้องการ นักเรียนเกิดความพึงพอใจ ไม่ว่าจะเป็นการพึงพอใจต่อวิชาที่เรียน รูปแบบวิธีการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ ผลที่ตามมาคือการประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน คือ สามารถที่จะพัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพ เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข สามารถที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้น พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นิทานประกอบภาพ มีผลทำให้ทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก (สุพรรณธิ อ่อนจาก, 2548 : 58 ; กันตา สุขกระจำง. 2550 : 78) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ดังแผนภาพ

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย